

„Best practice“ v oblasti metod a forem praktického vyučování a spolupráce škol a firem (metodický pokyn)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Fakulta sociálně ekonomická UJEP
Centrum praktického ekonomického vzdělávání v Ústeckém kraji
CZ.1.07/1.1.00/54.0049

Projekt „**Centrum praktického ekonomického vzdělávání**“ (CZ.1.07/1.1.00/54.0049) byl realizován na Fakultě sociálně ekonomické Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem v letech 2014 – 2015.

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky (Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost, prioritní osa 1, Počáteční vzdělávání, oblast podpory 1. 1. – Zvyšování kvality ve vzdělávání)

Publikace vznikla v rámci klíčové aktivity 4 – „Sdílení best practice mezi učiteli odborných předmětů praktického vyučování.“

Editoři: PhDr. Alice Reissová, Ph.D., Ing. Monika Fantová

© Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2015

ISBN: 978-80-7414-938-2 (online)

V rámci tohoto projektu se aktivně zapojily a na obsahové části se podílely tyto školy:

Střední průmyslová škola stavební a Střední odborná škola stavební a technická, Ústí nad Labem, příspěvková organizace

Gymnázium, Kadaň, 5. Května 620, příspěvková organizace

Střední průmyslová škola stavební a Obchodní akademie, Kadaň, Komenského 562, příspěvková organizace

Evropská obchodní akademie, Děčín I, Komenského náměstí 2, příspěvková organizace

Soukromá podřípská střední odborná škola a střední odborné učiliště o.p.s.

Gymnázium a Střední odborná škola dr. Václava Šmejkal, Ústí nad Labem, příspěvková organizace

Obchodní akademie a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, Ústí nad Labem, příspěvková organizace

Střední škola obchodu, řemesel, služeb a Základní škola, Ústí nad Labem, příspěvková organizace

Střední průmyslová škola, Ústí nad Labem, Resslova 5, příspěvková organizace

Střední odborná škola technická a zahradnická, Lovosice, příspěvková organizace

Střední průmyslová škola a Střední odborná škola gastronomie a služeb, Most, příspěvková organizace

Hotelová škola, Obchodní akademie a Střední průmyslová škola, Teplice, Benešovo náměstí 1, příspěvková organizace

Na workshopech se aktivně účastnili a následně zpracovali podklady pro tento materiál tyto pedagogové:

Ing. Zdeněk Aim

Ing. Lenka Benešová

Doc. Ing. Čeněk Celer, CSc.

Ing. Kateřina Hlaváčková

Mgr. Martin Kadeřávek, MBA

Jaroslava Kapalínová

Ing. Stanislav Kindl, MBA

Ing. Ladislav Kučera

Ing. Eva Obermajerová

Mgr. Tomáš Oršulák, Ph.D.

Ing. Jiří Petrášek

Ing. Alexandra Pružincová

Ing. Ivana Řasová

Ing. Libor Truhlář

Ing. Zora Vazačová

Bc. Marta Vykusová

Děkujeme mnohokrát za spolupráci.

Obsah

ÚVOD	6
1. Zkušenosti s výukou praktických předmětů – gymnázia a ekonomické školy	7
1.1 Volba praktického předmětu	7
1.2 Stručný popis výuky praktického předmětu (používané metody, průběh, způsob ukončení)	9
1.3 Best practice a identifikace slabých míst	12
1.4 Výhled do budoucna	14
2. Zkušenosti s výukou praktických předmětů – odborné školy technické	16
2.1 Volba praktického předmětu	16
2.2 Stručný popis výuky praktického předmětu (používané metody, průběh, způsob ukončení)	18
2.3 Best practice a identifikace slabých míst	22
2.4 Výhled do budoucna	25
3. Spolupráce škol a firem (gymnázia a ekonomické školy)	28
3.1 Popis stávajícího modelu spolupráce	29
3.2 Bariéry ve spolupráci škol a firem	33
4. Spolupráce škol a firem (odborné školy technické)	35
4.1 Popis stávajícího modelu spolupráce	35
4.2 Bariéry ve spolupráci technických škol a firem	44
Závěr	47

ÚVOD

Cílem této klíčové aktivity bylo podpořit možnosti sdílení zkušeností mezi učiteli, které povede ke zvyšování klíčových kompetencí učitelů ekonomických předmětů, učitelů odborného výcviku a učitelů odborných předmětů v teoretické i praktické rovině.

Výstupem klíčové aktivity je tento metodický pokyn. Obsahuje nejosvědčenější způsoby metod a forem vzdělávání v oblasti praktického vyučování (je vytvořen na základě předchozí identifikace slabých a silných stránek, které pedagogové prezentovali na workshopech). Zahrnuje také osvědčené metody pro vytipování, oslovení a správné nastavení smluvních podmínek a komunikace, které vedou k navázání dlouhodobého vztahu a upozornění na problémová místa (je vytvořen na základě zkušeností škol) a nalezení hlavních bariér, které brání dlouhodobé spolupráci škol a firem, které umožňují studentské praxe.

Tento metodický pokyn tedy vznikl na základě zkušeností pedagogů, kteří se aktivně zapojili do našeho projektu. Uspořádali jsme celkem 4 workshopy. První dva se konaly na podzim roku 2014 (18. 11. a 25. 11) a hlavním tématem byly zkušenosti pedagogů s výukou praktických předmětů. Pedagogové byli rozděleni do dvou skupin. V první skupině byla zastoupena gymnázia a ekonomické školy a ve druhé skupině střední školy technické.

V zimě 2015 se pak konaly další dva workshopy. Hlavním tématem tentokrát byla spolupráce škol a potenciálních zaměstnavatelů, kteří umožňují studentům škol odborné praxe či stáže. Workshopy proběhly 3. 2. a 5. 2. a školy byly opět rozděleny do dvou skupin, podobně jako u prvních workshopů.

Jak již bylo zmíněno výše, pedagogové byli rozděleni do skupin podle toho, na jakém typu školy pracují. Očekávali jsme, že jak v otázce výuky praktických předmětů, tak v otázce spolupráce škol s firmami, budou určité rozdíly a specifika.

Ze všech workshopů byl pořizován záznam a v závěru byli pedagogové požádáni, aby písemně odpověděli na několik otázek. Všechny tyto informace byly vyhodnoceny a byly využity jako podklad pro vznik tohoto metodického pokynu.

Mimo tento metodický pokyn vznikl i samostatný adresář pedagogů, kteří nám poskytli informace i další podklady. V případě potřeby nebo zájmu o bližší informace je možné se na příslušné autory obrátit. Adresář obsahuje mimo jiné i telefonní číslo a e-mailové spojení. Tento adresář je volně ke stažení na <http://cev.fse.ujep.cz/>.

Jako určitou komplikaci při zpracovávání tohoto metodického pokynu spatřujeme v tom, že v dnešní době je mnoho středních škol sloučených a to bez ohledu na podobnost studijních oborů. Bylo tak leckdy velmi náročné oddělovat obory ekonomické a obory technické. Na některé „sloučené“ škole mívá jeden pedagog na starosti i více oborů, nebo vypovídá i na základě zkušeností kolegů z jiného oboru. V rámci workshopů jsme se snažili neustále tematicky „vracet“ nebo korigovat téma k příslušnému směru. Ale v případě zpracovávání písemných podkladů bylo zřejmé, že výpověď v některých případech oborově „přesahuje“.

1. Zkušenosti s výukou praktických předmětů – gymnázia a ekonomické školy

Na **gymnáziích** se zpravidla žádný praktický ekonomický předmět neučí. V osnovách mají zařazen předmět v rámci základů společenských věd, kde se vyučuje např. mikroekonomie a makroekonomie, obchodní společnosti, bankovní soustava, hospodářské cykly, hospodářská politika, modely oživení ekonomiky, práce s grafy, trh práce. Do budoucna plánují otevřít seminář v anglickém jazyce, který by zahrnoval pracovně právní vztahy, problematiku trhu práce, personální řízení. Co se týká metod, mimo klasických používají videoukázky (například o inflaci), dále práci ve skupinách, exkurze (do ČNB), učí studenty interpretace grafů. Jako slabé místo vidí u studentů zejména matematické dovednosti (převody kurzů, procenta, apod.) a jako obecný problém byla identifikována nízká míra vyhodnocení věrohodnosti z internetového prostředí a sociálních sítí. Jako vážný problém současného školství pak byla brána možnost dálkového studia VŠ na internetu, byla vyslovena obava o kvalitě takového způsobu vzdělávání. Využívají příležitostí a účastní se různých ekonomických soutěží (např. business point).

Na **obchodních akademiích** je v oblasti výuky praktických předmětů nejednotná situace. Na jedné z námi oslovených škol, v rámci praktického předmětu, studenti zpracovávají projekt. Nároky na tento projekt jsou velmi vysoké (některé projekty dosahují úrovně bakalářské práce). Obhajoba tohoto projektu pak může být i součástí maturitní zkoušky. Několik předmětů se vyučuje i v cizím jazyce. Na obchodních akademiích je, oproti gymnáziím, zastoupeno několik ekonomických předmětů, např. ekonomika, účetnictví, psaní na počítači, korespondence i v cizích jazycích (angličtina, němčina). Mezi profilové předměty patří Praxe a Ekonomika soukromého podnikání. V posledním ročníku se mají vědomosti propojit. Zajímavý je projekt „fiktivní firmy“, ale přináší celou řadu problematických míst. Je to velmi náročné na čas pedagoga. Nelze stihnout projekt v rámci běžné hodiny, musí se tomu věnovat mnohem více času, než je naplánováno v rozvrhu. Zároveň nejsou peníze na zaplacení pedagogů nad rámec jejich výuky. Dalším problémem je i legislativa, kdy není zcela jasně stanovena odpovědnost. Školy jezdí alespoň jako návštěvníci na veletrh „fiktivních firem“. Metody výuky jsou i na obchodních akademiích, jak klasické, tak skupinové. Podporují studenty v týmové práci, učí je vyhledávat důležité informace na internetu.

Poznámka:

Identifikovaný problém: výchova podnikatelů. Na školách často učí praktické předměty tohoto typu nadšení pedagogové, kteří věnují studentům mnohem více času, než za který jsou placeni, dělají se značným zapálením, ale sami často s podnikáním nemají žádné zkušenosti. Mohou je naučit něco z marketingu, něco z účetnictví. Ale mohou je skutečně naučit podnikat? Není to poněkud komplexnější problém?

1.1 Volba praktického předmětu

Zjišťovali jsme, jaké praktické předměty jsou na středních školách vyučovány. Nejčastěji školy vybíraly předměty – Ekonomika a Praxe. Dále následují výpovědi pedagogů z jednotlivých škol. Zeptali jsme se nejen na to, jaký předmět vybrali, ale i na důvody, které je k této volbě vedly.

Gymnázium a Střední odborná škola dr. V. Šmejkala Ústí nad Labem

Název praktického předmětu: Ekonomika

Pro projekt jsem si vybral předmět Ekonomika. Na gymnáziu jsou ekonomická témata součástí předmětu Základy společenských věd; na střední odborné škole je do rozvrhu zařazen jako předmět samostatný, a to v oborech:

- Veřejnosprávní činnost – ve 3. ročníku 2 hodiny týdně, ve 4. ročníku 3 hodiny týdně (nově dochází k navýšení dotace)
- Sociální činnost – ve 3. ročníku 2 hodiny týdně, ve 4. ročníku 1 hodina týdně
- Aplikovaná chemie – ve 3. ročníku 2 hodiny týdně, ve 4. ročníku 1 hodina týdně

Dále se tento předmět vyučoval v oboru Ekonomika a podnikání, který ale k 30. 9. 2015 na naší škole končí.

Při volbě předmětu pro projekt jsem váhal mezi Ekonomikou a Účetnictvím. Předmět Ekonomika zvítězil z těchto důvodů:

1. Je vyučován ve všech oborech na SOŠ. Účetnictví se vyučuje pouze v oboru Veřejnosprávní činnost.
2. Ekonomika patří mezi studenty k těm oblíbenějším. (Při účetnictví se nezřídka vyžaduje matematická gramotnost a logické uvažování, což je, bohužel, pro mnohé děti přicházející na naši školu smrtící kombinace požadavků...)
3. Při výuce účetnictví není příliš vysoká variabilita forem výuky – praktické činnosti probíhají na počítačích – používáme osvědčený účetní software MONEY S3.

Gymnázium, Kadaň, 5. Května 620, příspěvková organizace

Název praktického předmětu: Základy společenských věd, Seminář z ekonomie

Učivo ekonomie vychází z RVP pro gymnázia, resp. ŠVP a je závazné pro všechny studenty. Škola nemá v tomto ohledu možnost volit mezi předměty, neboť učivo ekonomie spadá do vzdělávací oblasti Člověk a společnost, která je realizována předměty základy společenských věd a dějepis. Ekonomie se vyučuje v druhém pololetí druhého ročníku. Ve třetím ročníku se ještě vyučuje světová ekonomika – mezinárodní ekonomické organizace, integrace, globalizace. Gymnázium tak nevyučuje žádnému praktickému ekonomickému předmětu.

V uplynulých letech byl také několikrát vyučován jednoletý výběrový povinně volitelný seminář z ekonomie.

Obsahem ekonomického učiva v rámci ZSV je: ekonomické školy, ekonomické systémy, poptávka a nabídka, elasticita, transformace české ekonomiky, trh zboží a služeb, trh práce, obchodní společnosti, inflace, nezaměstnanost, bankovní soustava, hospodářská politika.

Obsahem semináře z ekonomie bylo: problematika tržní ekonomiky, monopol, oligopol, hospodářský cyklus, hospodářské krize, inflace, peníze, měna, devalvace, revalvace, úvěrové a majetkové cenné papíry, marketing, finanční gramotnost (domácí rozpočet, dílčí typy spoření a investic, produkty bank a pošty).

Střední průmyslová škola stavební a Obchodní akademie, Kadaň, Komenského 562, příspěvková organizace

Název praktického předmětu: Praxe, Ekonomika soukromého podnikání

Vybrala jsem 2 předměty, protože se vzájemně doplňují. Praxe se vyučuje ve 3. a 4. ročníku – vždy 3 hodiny týdně, ESP také ve 3. a 4. ročníku – 2 hodiny týdně.

Oba předměty jsou zaměřeny na problematiku, která se bezprostředně týká praxe (i když na úrovni školy vždy pouze v teoretické rovině).

Obchodní akademie a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Ústí nad Labem, příspěvková organizace

Podle Školního vzdělávacího programu se na naší škole vyučují následující odborné předměty s praktickým zaměřením: povinné - **Ekonomická praktika, Tvorba projektů, Účetní praktika a volitelné - Aplikovaná ekonomie, Management marketingu a Projektové řízení**. Kromě toho žáci oboru Obchodní akademie absolvují měsíční odbornou praxi, která je součástí povinného předmětu Ekonomika, který je zároveň maturitním. Se svými kolegy jsem se rozhodl vybrat předměty, v nichž převažuje týmová práce žáků. Nakonec byl zvolen uvedený předmět, který na naší škole vyučujeme téměř dvě desítky let – samozřejmě jej neustále aktualizujeme a inovujeme.

Evropská obchodní akademie Děčín I, Komenského náměstí 2, příspěvková organizace

Název praktického předmětu: Projektové řízení

Předmět je vyučován od roku 2004. S jeho volbou jsme neváhali.

Strukturu předmětu jsme si sami definovali a zpracovali.

Postupně jsme ji zdokonalili o mezipředmětové vazby na EKO, UCE, PEK, ICT, STA, PRA.

1.2 Stručný popis výuky praktického předmětu (používané metody, průběh, způsob ukončení)

V oblasti používaných metod uváděli učitelé velmi široké spektrum možností. Mezi nejčastěji používané metody, které jsou pedagogy používány v rámci výuky praktických předmětů, patří zejména výklad s permanentním zdůrazňováním základních poznatků, skupinové řešení problémů, monologická metoda, aktivizační metoda, frontální metoda, exkurze, fiktivní firmy, setkávání se s odborníky z praxe a diskutování s nimi, práce s grafy, soutěže, aktivita v hodině, interaktivní tabule, seriózní aktuality, brainstorming, rozhovor, myšlenkové mapování a simulace.

Na některých školách mohou žáci z praktického předmětu složit profilovou část maturitní zkoušky. Hodnotí se zejména schopnost žáků argumentovat, formulovat myšlenky a diskutovat.

Gymnázium a Střední odborná škola dr. V. Šmejkala Ústí nad Labem

Název praktického předmětu: Ekonomika

Předmět Ekonomika má žákům poskytnout základní ekonomické znalosti. Svým praktickým zaměřením přispívá k tomu, aby se žáci uměli hospodárně chovat v běžném občanském životě, při výkonu zaměstnání zejména ve veřejné správě, příp. při provozování drobné podnikatelské činnosti.

Na úvod učiva jsou zařazena témata obecného charakteru (potřeby, statky, služby, výroba a výrobní činitelé, efektivnost, hospodářský proces, národní hospodářství, hrubý domácí produkt, životní úroveň, hospodářská politika vlády). Jejich cílem je vybavit žáka základním ekonomickým názvoslovím.

Následují celky zabývající se vybranými subjekty národního hospodářství – osoby samostatně výdělečně činné a obchodní korporace. Poté se učivo zaměřuje na fungování tržního mechanismu a negativní jevy s ním spojené. Na toto učivo navazují tematické celky týkající se peněz, bankovníctví, pojišťovnictví a finančního trhu.

Po zvládnutí těchto celků je učivo nasměrováno k problematice veřejných financí – nejdříve z obecného pohledu, poté s orientací na jednotlivé složky veřejných financí – na daňovou soustavu, na zákonné sociální a zdravotní pojištění. Závěr učiva tvoří stručný pohled na mezinárodní ekonomickou integraci.

Vzhledem k poměrně malé hodinové dotaci je stěžejní vyučovací metodou výklad s permanentním zdůrazňováním základních poznatků. Tato metoda je dle charakteru učiva doplňována alternativními metodami, upevňovacími cvičeními a skupinovým řešením problémů.

Žáci jsou vybavení odpovídajícími učebními texty v podobě cvičebnice nebo pracovních listů. Jejich autory jsou vyučující ekonomických předmětů naší školy. (Vzhledem k tomu, že na naši školu chodí poměrně značné procento dětí pocházejících ze sociálně slabších rodin, již několik let netrváme na povinnosti kupovat si učebnice).

Při hodnocení studijních výsledků se snažíme klást důraz na schopnost žáka učit se a na tvořivost při řešení nastolených problémů. Žáci oboru Veřejnosprávní činnost mají možnost z předmětu Ekonomika složit profilovou maturitní zkoušku. Již dva roky má maturitní zkouška písemnou formu – je tvořena otázkami a úkoly s volenou i tvořenou možností odpovědi.

Gymnázium, Kadaň, 5. Května 620, příspěvková organizace

Název praktického předmětu: Základy společenských věd, Seminář z ekonomie

V obou předmětech používáme výklad, návodné otázky, diskusi, práci s grafy, skupinovou práci, videoukázky a práci s učebnicí: Společenské vědy pro SŠ 2. díl. V minulosti jsme organizovali exkurzi do ČNB. Vzhledem k čekací době dvou let jsme od exkurze upustili.

Práce v semináři byla, mimo jiné, zaměřena na aktivní participaci v soutěžích Business Point a středoškolská odborná činnost. Studenti museli např. zpracovat analýzu internetových obchodů či vymyslet a představit nový produkt, resp. službu a vypracovat marketingovou strategii.

Pro výuku v semináři vznikly a byly používány šablony – DUM.

Střední průmyslová škola stavební a Obchodní akademie, Kadaň, Komenského 562, příspěvková organizace

Název praktického předmětu: Praxe, Ekonomika soukromého podnikání

V rámci předmětu Praxe se žáci ve 3. ročníku zabývají fiktivními firmami – navrhují předmět činnosti, vyhotovují nabídkové katalogy, připravují dokumenty související s firmou – pracovní smlouvy, přihlášky a odhlášky na SP, ZP... Jednotlivé firmy obchodují mezi sebou, vyhotovují běžné účetní doklady – faktury, pokladní doklady, objednávky. Před vánocemi pořádáme školní veletrh fiktivních firem – pro ostatní třídy s ekonomickým zaměřením. Po skončení dělají žáci též inventuru.

Dále se v rámci praxe zaměřují na vedení daňové evidence a účetnictví v programu POHODA. Součástí je též hodnocení výstupů – rozvaha, výsledovka, přiznání k DPH a dani z příjmů. Žáci jsou schopni číst v účetních knihách a účetních výkazech.

Používané metody – práce na PC, skupinová práce, samostatná práce, komunikace mezi skupinami v rámci fiktivních firem.

Ekonomika soukromého podnikání

Ve 3. ročníku zpracovávají jednoduchý podnikatelský záměr. Jeho cílem je, aby si uvědomili všechny možné souvislosti. Součástí je též propočet výhledu hospodaření do dalších let a zjištění, zda budou schopni splácet úvěr.

Ve 4. ročníku je předmět zaměřen na daňovou soustavu ČR, žáci se naučí vyplnit jednoduché přiznání k DPH, DPFO a DPPO. Jednotlivá přiznání potom zpracovávají též v předmětu Praxe na PC s následným hodnocením výstupů.

Používané metody – samostatná práce – podnikatelský záměr, vyhledávání v daňových zákonech, práce s daňovými formuláři.

Zakončení – praktická maturitní zkouška z ekonomických předmětů = písemná práce, kde jsou propojeny úkoly ze všech ekonomických předmětů – nejvíce účetnictví, praxe, ESP.

Obchodní akademie a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Ústí nad Labem, příspěvková organizace

Název praktického předmětu: Ekonomická praktika, Tvorba projektů, Účetní praktika a volitelné - Aplikovaná ekonomie, Management marketingu a Projektové řízení.

Obecným cílem předmětu je naučit žáky řídit marketingový proces malého fiktivního podniku, který si sami ve skupinách založí a provozují jej. Učivo vychází ze vzdělávacího okruhu - Podnik, podnikové činnosti, řízení podniku. Je rozděleno do těchto celků: význam marketingového řízení, analýza marketingových příležitostí, výzkum a výběr cílových trhů, projektování marketingových strategií.

Výuka je založena především na participativních metodách – simulaci, diskusi (heuristický dialog), brainstormingu a samostatné práci žáků s využitím vizuálních techniky. Převládá projektová, resp. skupinová forma vyučování.

Při posuzování výsledků žáků se dodržuje princip priority pozitivního hodnocení. Je prováděno klasifikací a ústním slovním hodnocením. Uplatňuje se především portfoliová metoda (hodnocení praktických činností), vrstevnické hodnocení a sebehodnocení. Hodnotí se také žákova samostatnost úsudku a dovednost výstižně formulovat myšlenky, argumentovat a diskutovat.

Evropská obchodní akademie Děčín I, Komenského náměstí 2, příspěvková organizace

Název praktického předmětu: Projektové řízení

Metody výchovně vzdělávacího procesu:

- Monologické – metody vysvětlování (pojmy), výkladu (příklady), souvislé vystupování studenta (prezentace).
- Práce s textem – reproduktivní, produktivní – tvořivé.
- Projektové metody – analyticko-syntetické činnosti, učitel vytvoří s žáky projekt, kterému se poté věnuje určitý čas.

Průběh:

3. ročník

1. pololetí – seznámení s terminologií a logikou projektového řízení na prvním projektu „Vaření“

2. pololetí – 2. projekt formou volnočasové komunitní aktivity

4. ročník

Každý žák píše a odevzdává dle jednotného harmonogramu svůj vlastní individuální projekt – podnikatelský záměr.

Zakončení: Písemná maturitní práce s obhajobou

1.3 Best practice a identifikace slabých míst

Při výuce praktických předmětů se podle sdělení pedagogů osvědčuje zejména setkávání se s odborníky z praxe, exkurze v podnicích a neziskových organizacích, ekonomické aktuality, využívání internetových zdrojů k výuce, kde jsou i u některých témat kontrolní testy. Dále také skupinové (týmové) práce (osvědčují se však menší týmy před většími), vytváření fiktivních firem a podnikatelských záměrů, propojení teorie s praxí, učení formou her a soutěží, práce s počítačem, spolupráce s UJEP a ČVUT, e - learningové kurzy a diskuze.

Při výuce se **slabá místa** projevují zejména v malé hodinové dotaci předmětu a omezeném nákupu učebních pomůcek. Dále pedagogové poukazují na negativní přístup žáků k aktivitě v hodině, pokles studijní úrovně žáků (zejména nižší matematické schopnosti), absence základních dovedností (vyplnění formuláře, přečíst výsledky z grafu, porozumění textu apod.). Dalším nedostatkem je, že doposud neexistuje příslušná odborná literatura, která by pedagogům pomáhala při výuce praktických předmětů. Řadu věcí řeší spíše intuitivně, a proto může docházet k velkým rozdílům ve vedení předmětů tohoto typu.

V této kapitole jsou uvedeny výpovědi jednotlivých škol, ve kterých učitelé sdělují své „best practice“, tedy - co se jim v praxi osvědčilo a zároveň identifikují i slabá místa (omezení, bariéry), se kterými se setkávají.

Gymnázium a Střední odborná škola dr. V. Šmejkalů Ústí nad Labem

Při výuce se osvědčují některé netradiční formy výuky:

Setkávání se s odborníky z praxe. Jedná se o odborníky z řad podnikatelů, zaměstnanců bank či pojišťoven, zaměstnanců neziskových organizací a státních úřadů. Problémem je tyto odborníky do školy „dostat“, protože bývají pracovně velmi zaneprázdněni. Ideální situací je, pokud je odborník rodičem některého žáka.

Exkurze do podniků a neziskových organizací. Při jejich organizaci dochází ke spolupráci vyučujících různých praktických předmětů. Nevýhodou exkurzí je poměrně značná časová náročnost spojená s jejich přípravou i samotnou realizací (zajištění bezpečnosti, změny v rozvrhu atd.)

Ekonomické aktuality. Jsou využívány hlavně z toho důvodu, aby žáci pronikli do ekonomické reality.

Využívání internetových zdrojů k výuce. Dle možnosti používáme stránky www.ceed.cz, kde se, mimo jiné, nachází interaktivní kurz ekonomie, který je použitelný pro výuku na středních školách s tématy: Základní ekonomické pojmy, Makroekonomie, Podniková ekonomika, Právní stránka podnikání, Bankovníctví.

K některým tématům jsou vypracovány kontrolní testy.

Omezení, která se při výuce projevují:

- Malá hodinová dotace předmětu (což ale bude „věčný pláč“ všech učitelů jakéhokoli předmětu, ať praktického, tak teoretického)
- Zoufalé matematické vybavení žáků. Často i pouhý procentuální počet se stává nepřekonatelnou překážkou.
- Nákup učebních pomůcek je limitován finanční situací školy.
- Negativistický přístup drtivé většiny žáků k jakýmkoli námětům, které vyžadují jejich aktivní součinnost při výuce.

Změny, které se, alespoň dle mého názoru, podařilo realizovat:

Využívání prezentací při výuce. V rámci projektu financovaných z ESF jsme na naší škole vytvořili 60 digitálních učebních materiálů, které průběžně doplňujeme a aktualizujeme. V současné době je u oboru Veřejnosprávní činnost prezentacemi pokryto 100% učiva 3. ročníku.

Výhody prezentací:

- větší názornost
- zefektivnění výuky

Žáci jsou vedeni k tomu, aby si sami vyhledávali ekonomické informace. K tomuto účelu jsou vhodné stránky Českého statistického úřadu, stránky Eurostatu, ministerstva financí a různé podnikatelské servery.

Zařazování her. K zaktivizování žáků jsou velmi vhodné hry, jejichž náměty čerpáme z knihy Úvod do ekonomie pro střední školy

(Holman, Robert, 1953-, Pospíchalová, Dana. *Úvod do ekonomie pro střední školy*. Robert Holman, Dana Pospíchalová. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2001. XII., 189 s., Il., tabulky. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-7179-023-0.

Gymnázium, Kadaň, 5. Května 620, příspěvková organizace

Výhodou a zároveň slabým místem je čtení grafů. Pro některé studenty jsou grafy výbornou pomůckou, jiní se v nich nedokážou zorientovat. Osvědčilo se neustálé opakování a připomínání učiva v dalších návazných kapitolách. Studenti si tak lépe vytvářejí logické vazby v učivu. Slabým místem je i fakt, že studenti neumějí počítat s procenty, neumějí spočítat dopady změn měnových kurzů.

Práce s grafy a seznámení se základními ekonomickými pojmy se osvědčilo našim studentům, kteří studují ekonomické obory na vysokých školách.

Střední průmyslová škola stavební a Obchodní akademie, Kadaň, Komenského 562, příspěvková organizace

Co se osvědčilo:

- skupinová práce
- vyplňování daňových tiskopisů
- podnikatelské záměry
- fiktivní firmy

Slabé místo:

- matematické znalosti studentů (problém vypočítat %, základní úpravy rovnic)
- pokles úrovně žáků a někdy i jejich nezáměr o jakékoliv téma (v porovnání s úrovní např. před 10 lety) – v některých předmětech jsem vypustila některé úseky

Obchodní akademie a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Ústí nad Labem, příspěvková organizace

Především se nám osvědčila již zmiňovaná týmová práce, protože žáci nejsou zvyklí spolupracovat. „Kopou za sebe“ – k tomu je ostatně vede individuálně laděné hodnocení – tradičně převládající v našem školství. Slabým místem této metody je občas snaha žáků – členů týmu – přenést právě osobní odpovědnost na své kolegy (i nepřítomné ve výuce). Zpočátku jsme vytvářeli větší týmy – kolem 6 žáků.

Z uvedených důvodů jsme snížili jejich počet na polovinu. Kromě toho jsme předmět doplnili e-learningovým kurzem, který žákům umožňuje efektivněji organizovat přípravu na výuku.

Evropská obchodní akademie Děčín I, Komenského náměstí 2, příspěvková organizace

Postupně se formální i obsahová stránka zdokonalovala, vylepšovaly se mezipředmětové vztahy. Minulost – 4 témata (volnočasová komunitní aktivita, environmentální aktivita, charitativní aktivita, podnikatelský záměr). Současnost – podnikatelský záměr – nejdůležitější a nejsostifikovanější výstup. Posudky vedoucího práce a oponentské posudky.

1.4 Výhled do budoucna

Všechny školy mají v plánu s výukou praktického předmětu pokračovat a nadále ho rozvíjet. Většina z nich by uvítala spolupráci s nějakým odborníkem z praxe nebo nějakou firmou. Některé školy by se opět rády vrátily k výuce pomocí fiktivních firem. Většina si navíc uvědomuje, že u praktických předmětů je nutné držet krok s dobou – ať už v rámci pokroku technologií, nebo v oblasti cizích jazyků apod.

Dále vidí jako potřebné rozvíjení znalostí o trhu práce nejen v českém jazyce, ale i v anglickém/německém jazyce. Podle většiny škol je nutné zavádět do výuky nové učební metody a postupy. Ty žákům umožní lépe pochopit danou problematiku a také je připraví na rychlou adaptaci na trhu práce. Zároveň by si žáci měli uvědomit potřebu celoživotního vzdělávání.

Gymnázium a Střední odborná škola dr. V. Šmejkalů Ústí nad Labem

Do budoucích let se předpokládá rozvoj praktického předmětu Ekonomika. Prvním signálem je příslibené zvýšení hodinové dotace pro obor Veřejnosprávní činnost ze současných 5 hodin na 8 hodin. Z tohoto důvodu se rozšiřuje možnost uplatnění alternativních forem výuky, které jsou na čas náročnější. Zároveň se tímto zvyšuje možnost zřídit fiktivní firmu, která na naší škole dříve existovala, ale pro malou efektivnost výuky byla její činnost utlumena, až fiktivní firma zcela zanikla.

Gymnázium, Kadaň, 5. Května 620, příspěvková organizace

Do budoucna přemýšlíme o zavedení povinně volitelného semináře v anglickém jazyce, který bude zaměřen především na pracovní právo, vstup na trh práce (od motivačního dopisu přes životopis až po pohovor), rozvoj měkkých kompetencí a základy řízení lidských zdrojů – výběr zaměstnanců, formy dohod, adaptace zaměstnanců, motivace, odměňování, další vzdělávání, firemní kultura. Ačkoli již sylabus k tomuto předmětu máme vypracovaný, z finančních důvodů jsme ho v letošním školním roce nemohli uskutečnit.

Střední průmyslová škola stavební a Obchodní akademie, Kadaň, Komenského 562, příspěvková organizace

Do budoucna zatím nepředpokládáme změny. Možná bychom měli fiktivní firmy konečně registrovat v centru FF, což jsme zatím (za několik let) neudělali.

Důvod – vytíženost všech vyučujících ekonomických předmětů.

Obchodní akademie a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Ústí nad Labem, příspěvková organizace

Projektové řízení budeme dále rozvíjet. K žádné mimořádné modifikaci se nechystáme. Rádi bychom jej více propojili s praxí – třeba jen přednáškou opravdového marketingového manažera nebo návštěvou marketingového oddělení renomované firmy. To se nám bohužel nedaří.

Evropská obchodní akademie Děčín I, Komenského náměstí 2, příspěvková organizace

Připravit a vytvořit podnikatelský inkubátor pro studenty, kteří chtějí nebo se chystají podnikat.

Provázanost na hospodářskou komoru a podnikatelský sektor.

Provázání na vzdělávání dospělých, ve spolupráci s ÚP (v současnosti dva velké projekty - vzdělávání nezaměstnaných absolventů a návazně vzdělávání 50+).

2. Zkušenosti s výukou praktických předmětů – odborné školy technické

U středních škol technických jsme zaznamenali značné odlišnosti ve výuce praktických předmětů, které jsou dány různorodostí studijních/učebních oborů. Ale podobně jako u gymnázií a ekonomických škol, i zde byly jako praktický předmět zmiňovány „fiktivní firmy“. Zatímco u první skupiny se fiktivní firmy častěji zabývaly nejrůznějšími službami, v případě technických oborů se častěji objevuje předmět Podnikání ve formě ruční výroby a následného prodeje (sklenice na míru, dárkové balení čajů apod.). I zde opět zaznívá, že tato forma výuky je pro studenty velmi atraktivní, ale velmi náročná na čas pedagoga. Učitelé často zmiňují Junior Achievement (někteří spolupracují již řadu let), provozovali pod touto záštitou např. školní bufet. Pedagogové technických škol si oproti pedagogům z gymnázií a ekonomických škol častěji stěžují na špatnou docházku studentů i jejich aktivitu. Upozorňují na to, že ve skupinách je jen několik skutečně aktivních studentů, kteří projektem „žijí“, ale značná část studentů se jenom „veze“.

V segmentu středních škol technických je typické, že je v průběhu studia řazena praxe v podnicích. Méně časté jsou stáže, které jsou pro školy administrativně náročné. Zejména zahraniční stáže (Chemnitz a Londýn), byly velmi přínosné a zajímavé, ale daří se je zajišťovat jen nahodile v rámci některých projektů. U zahraničních výjezdů je kladen i vyšší nárok na pedagoga a ne každý je ochotný převzít zodpovědnost za žáky v zahraničí.

Řada praxí probíhá v provozech podniků, které jsou zdrojem možných pracovních úrazů (např. autoservisy apod.). V takovém případě školy velmi kladou důraz na BOZP. Praxe jsou obecně pedagogy považovány za přínosné, ale vidí zde i slabá místa, např. přerušování výuky každý týden dělá řadě studentů potíže. „Vypadnou“ tak z režimu a nastává problém s doplňováním probrané látky. Zdá se, že lépe je přijímán model 4 týdenní souvislé praxe, což je ale možné jen u některých oborů.

U odborných škol technických bylo oproti ekonomickým školám identifikováno několik specifických oblastí:

- Větší kázeňské problémy se studenty (zejména docházka)
- Větší rozdíly v aktivitě studentů (jen menší část je aktivní a má skutečně zájem)
- Větší rozmanitost ve výuce praktických předmětů (dána širokým spektrem oborů)
- Více praxe a to i pravidelné praxe, která je na jedné straně označována jako přínos, ale zároveň narušuje (resp. brzdí) výuku
- V případě fiktivních firem je zřetelný větší zájem o manuální činnosti (ruční výroba) a také je patrná horší představa studentů o fixních nákladech podnikání

2.1 Volba praktického předmětu

Stejně jako v předchozí kapitole u ekonomických škol jsme dali prostor i pedagogům ze škol technických, aby nám sdělili své zkušenosti s výukou praktických předmětů.

Střední odborná škola technická a zahradnická, Lovosice, příspěvková organizace

Název praktického předmětu: Ekonomika

Tento předmět u mě zvítězil vzhledem k jeho uplatnění v životě studentů – měl by jim pomoci naučit se ekonomicky myslet, uplatnit se na trhu práce a zvýšit jejich finanční gramotnost, případně motivovat k podnikání.

Ekonomika je předmět s mnohými mezipředmětovými vazbami, motivuje studenty k zájmu o další obory, jako je historie, politologie, sociologie, psychologie, právo, matematika.

Tento předmět podle mne předpokládá neustálé sledování aktuálního dění ve světě a přemýšlení o vlivu okolního světa na život pracovní i osobní.

Soukromá podnikácká střední odborná škola a střední odborné učiliště o. p. s.

Název praktického předmětu: Praxe

Předmět Praxe je v podstatě jediný praktický předmět studijního oboru Management obchodu. Je vyučován ve druhém, třetím a čtvrtém ročníku v rozsahu dvou až tří hodin týdně. V současné době se v rámci tohoto předmětu vyučuje jak JA FIRMA (Junior Achievement, JA Czech), tak i Fiktivní firma (Centrum fiktivních firem) dle rozhodnutí vyučujícího. V tomto školním roce tuto výuku výše popsaných firem realizujeme ve čtvrtých ročnících a ve třetím ročníku, jelikož proběhla změna ŠVP. Nadále bude jedna či druhá firma vyučována pouze ve třetích ročnících, což je výhodnější z důvodu organizace školního roku (čtvrté ročníky končí výuku o 1 - 2 měsíce dříve než ostatní).

Střední průmyslová škola a střední odborná škola gastronomie a služeb Most, p. o.

Název praktického předmětu: Obchodní provoz

Vybrali jsme předmět Obchodní provoz, jelikož se zde prolíná teorie s odborností. Ve škole se tento předmět vyučuje po celé 3 roky a žáci z něj vykonávají ústní i praktické závěrečné i maturitní zkoušky.

Ve škole máme moderně vybavenou cvičnou prodejnu, kde je možné využít samoobslužnou i pultovou formu prodeje.

Tato možnost byla pro nás směrodatná k vybrání právě tohoto předmětu.

Učivo, které probereme ve výuce teoreticky, za pomoci prezentace a využití interaktivní tabule s výkladem a stručným zápisem si následně vyzkouší prakticky ve cvičné prodejně.

Jedná se o stěžejní předmět pro studijní obory OBCHODNÍK, učební obory PRODAVAČ i PRODAVAČSKÉ PRÁCE.

Tento předmět patří mezi nejdůležitější z hlediska propojení učiva s praxí a dá se využít i v jiných oborech, například SKLADNÍK.

Střední průmyslová škola, Ústí nad Labem, Resslerova 5, příspěvková organizace

Název praktického předmětu: Ekonomie, Doprava a přeprava

Moje volba výuky předmětů Ekonomie a Doprava a přeprava vychází z mého předchozího studia na vysokých školách a praxe v oblasti dopravy, konstrukce a řízení zakázek. Kontakty a praktické zkušenosti mi pomáhají pohodlně přenést do zvolených předmětů aktuální informace, novinky a přehledy nejen z domova, ale i ze světa.

Během mé pedagogické praxe mám i lepší cit a odhad, co a jak studentům předat, aby to byli schopni přijmout a pochopit. Také lépe rozpoznávám, co je pro ně naopak příliš těžké a komplikované.

Střední průmyslová škola stavební, Střední odborná škola stavební a technická, Čelakovského 5, 400 07 Ústí nad Labem

Název praktického předmětu: Ekonomika, Ekonomika podniku

Tento předmět byl vybrán na základě dlouhodobých zkušeností z výuky, kde zjišťuji, že žáci nemají přehled např. o výdajích domácnosti, neví si rady s vyplňováním jednoduchých dokladů, neumí sestavit inzerát, životopis. Nevhodně komunikují, neví co dělat, aby sehnali práci, jaké náležitosti má mít pracovní smlouva, neuvědomují si, že tyto poznatky jsou potřebné pro další jejich profesní život.

Dalším rozhodujícím faktorem byla i skutečnost, že žáci učebních oborů mají částečně ekonomiku (Úvod do světa práce) u Jednotných závěrečných zkoušek.

Střední škola obchodu, řemesel, služeb a Základní škola, Ústí nad Labem, příspěvková organizace

Název praktického předmětu: Praxe

Pracuji ve škole, která vznikla 1. září 2012 sloučením Střední školy obchodu a služeb, Ústí nad Labem, Keplerova 7 a Střední a Základní školy Trmice. Jsme páteční školou Ústeckého kraje a svým počtem více než 1300 žáků jsme největší školou v Ústí nad Labem. Učíme ve vzdělávacím středisku Keplerova, proto svůj příspěvek zaměřím na praktické ekonomické vzdělávání právě v tomto středisku.

Bez jakéhokoliv zaváhání jsem okamžitě zvolila předmět Praxe, který jsme v roce 2009 při tvorbě školních vzdělávacích programů zařadili do učebního plánu maturitního oboru Ekonomika a podnikání (ŠVP Ekonomika obchodu). Sám název oboru a předmětu předurčil mou volbu.

Bylo by ovšem velmi nepřesné domnívat se, že praktické ekonomické úlohy řešíme pouze v uvedeném předmětu, bez praktických příkladů nelze realizovat výuku ekonomiky, účetnictví, obchodní činnosti a dalších. Praktické ekonomické vzdělávání je nedílnou součástí i dalších oborů ukončených maturitou i všech oborů učebních na obou vzdělávacích střediscích střední školy.

Hotelová škola, Obchodní akademie a Střední průmyslová škola, Teplice, Benešovo náměstí 1, příspěvková organizace

Název praktického předmětu: Autodílna

Předmět Dílny, konkrétně tedy Autodílna, byl zvolen pro svou názornost a zároveň pestrost ve výuce. Pro studenty představuje zajímavé zpestření výuky (snad právě v důsledku své praktičnosti), zejména proto, že mohou servisovat i své vlastní vozy a motocykly. V tomto předmětu je patrný rychlý vývoj – především v oblasti technologií, vybavení, apod.

Při výběru přicházel ještě v potaz předmět Dílny oboru Strojírenství, nicméně z důvodu jisté stagnace v oblasti materiální i provozní byl zvolen předmět Autodílna.

2.2 Stručný popis výuky praktického předmětu (používané metody, průběh, způsob ukončení)

Co se týká používaných metod, nebyl mezi skupinami pedagogů identifikován významnější rozdíl. I učitelé z odborných technických škol jmenovali velmi široké spektrum metod, které se snaží do výuky zařazovat.

Střední odborná škola technická a zahradnická, Lovosice, příspěvková organizace

Pro tento předmět používám samozřejmě jako základ metodu monologickou, neboli frontální – nejraději vyučuji pomocí prezentací s konkrétními příklady hospodářského života a praktických ukázek. To ovšem neznamená, že tato metoda převažuje, mám totiž raději metody aktivizační.

Na úvod podněcuji studenty k aktualitám, jestli sledují, co se v hospodářském životě děje. Samozřejmě ověřuji znalost základních pojmů daných témat. Po splnění tématu následuje shrnutí učiva, co nám hodina dala. V případě seznámení se základními pojmy ještě samozřejmě vyčleňuji čas na zápis do sešitu.

Kromě metody sdělovací využívám metodu samostatné práce studentů. Povzbuzuji studenty k dialogu, jelikož přemýšlením nad otázkami se vytváří ekonomické myšlení. Chci, aby žák myslel a argumentoval. Co nejvíce se snažím podporovat kooperaci a skupinovou práci. Někdy nechávám studenty pracovat s textem a učí se také vyplňovat formuláře. Jsem vděčný za to, když nám úřady a firmy umožní exkurze, kde je možné vidět konkrétní ekonomickou praxi. Na živnostenském úřadě žáci mohli aplikovat své znalosti základních pojmů živnostenského podnikání, ve firmách zase viděli ekonomické chování v praxi, logistiku, systémy zásobování a pracovní podmínky na pracovišti.

Do školy se mi podařilo pozvat podnikatele, který studentům vyprávěl o svém podnikání, jeho začátcích i rizicích. Také jsme měli možnost vyslechnout pracovníka, který se zabývá tvorbou bezpečnostních pravidel ve firmách a tak jsme si uvědomili, že podceňovat BOZP se nevyplácí.

Letos v prosinci nás navštívili pracovníci z exekutorské komory – a měl jsem z reakce žáků velkou radost, dost se jim otevřely oči ohledně tzv. výhodných půjček. Uvědomili si, že hrát si při zadlužení na „mrtvého brouka“ není nic výhodného. Dnes už vědí, že každá „šlamastika“ se dá zodpovědným přístupem řešit.

Na příští rok plánuji pozvat pracovníka pojišťovny, aby pohovořil o rizicích nejen při podnikání, ale také v životě a o tom, jak se proti nim chránit.

Do naší školy chodí každým rokem v měsíci dubnu do tříd třetích ročníků pracovnice z Úřadu práce, aby seznámila studenty se základními právy a povinnostmi uchazečů o zaměstnání. Informuje o tom, co by neměli studenti opomenout v mezidobí mezi ukončením studia a nástupem do práce.

Soukromá podřípská střední odborná škola a střední odborné učiliště o. p. s.

JA FIRMA umožňuje žákům i učitelům netradičním způsobem seznámit se s finančním a ekonomickým řízením firmy. Osobně si vyzkoušet v průběhu jednoho školního roku start v podnikání od vlastního založení studentské firmy, přes její rozjezd, překonání počátečních obtíží v zahájení podnikání, dosažení rozvoje studentské firmy a aktivity spojené s udržení studentské firmy ve formě inovací až po její likvidaci (ukončení činnosti a sestavení výroční zprávy). Žáci zakládají reálnou společnost a prožijí s ní celý její životní cyklus, seznámí se s jejím chodem v různých fázích životního cyklu, s organizací a pravidly řízení.

Dává žákům jedinečnou možnost pochopit principy podnikání a dopady různé úrovně finančního řízení do existence, rozvoje studentské firmy, případně do jejího zániku.

Žáci mají příležitost prakticky si vyzkoušet různé firemní pozice, naučit se řídit porady, komunikovat na úrovni managementu firmy, ověřit si úskalí v interní komunikaci studentské firmy, seznámit se s odpovědností pracovníků v rámci organizační struktury studentské firmy, seznámit se s denním fungováním studentské firmy, důležitostí vývoje nových produktů a služeb, orientace na klienty, řízení marketingové strategie.

Stěžejním cílem je pochopit fungování firmy, naučit se prakticky řešit firemní situace a využít těchto poznatků pro svou budoucí kariéru. Jde o to, poskytnout praktické znalosti podnikového života v tom smyslu, že je třeba si v denním finančním řízení řešit otázky kolik, kam, kdy a proč investovat. Neméně důležité je umět si správně říci o financování a požádat banku. Umět s ní jednat, dávat ji správné informace, které potřebuje.

Výuka vychází z fungování žáky založené JA Firmy. Studenti zakládají a řídí firmu sami, jako poradce jim slouží učitel a k dispozici je i konzultant z praxe. I zde je docíleno simulace z praktického života, kdy se žáci učí konzultovat svoje kroky s externími poradci.

Management studentské firmy musí zajistit úspěšnost a finanční stabilitu. Žáci jsou odpovědní za svá rozhodnutí. Svoji úspěšnost si ověřují tím, zda dosáhli finanční výkonnosti a jejich podnikání prosperuje. Studenti rozhodují o zaměření programu své firmy, zda bude výrobní nebo bude poskytovat služby, o zákaznické orientaci, o interním procesním řízení, a to vše propojují na základě kvalitního řízení. Učí se, že bez manažerského řízení, týmové spolupráce a interní komunikace ve studentské firmě úspěchu nedosáhnou.

Tyto svoje zkušenosti mají možnost konzultovat v průběhu studia na workshopech organizovaných JA Czech, kde se setkávají s pracovníky konkrétních firem. Jde o interaktivní setkání, při kterých jsou zapojováni manažery do situací ze života reálné firmy a zkouší i doporučovat svůj pohled na řešení na základě dříve získaných zkušeností. Otevírají si zde i kontakty pro svůj další profesní rozvoj.

Moje hodnocení vychází především z aktivity při fungování JA Firmy:

- schopnost studentů pracovat v týmu, prosadit se v týmu z hlediska své zodpovědnosti za určitý firemní úsek,
- schopnost činit rozhodnutí, přijímat za ně odpovědnost,
- schopnost profesionální komunikace,
- schopnost vidět a chápat informace v širších souvislostech,
- ochotu zapojovat se do diskusí,
- schopnost formulovat svoje myšlenky, vyjadřovat své názory.

Střední průmyslová škola a střední odborná škola gastronomie a služeb Most, p. o.

1. Vyučovací hodina začíná pozdravem a kontrolou docházky.
2. Dotazem, které činnosti z probraného učiva vykonávali žáci v rámci odborného výcviku na jednotlivých pracovištích a stručně shrnutí a zhodnocení odpovědí.
3. Následuje opakování formou ústního zkoušení, testů nebo písemně, podle náročnosti probraného učiva.
4. Forma výuky nového učiva podle ŠVP – formou výkladu s ukázkami z katalogu, prezentace s výkladem, formou dialogu, pokud žáci mají zkušenosti z odborné praxe.
5. Po výkladu učiva, mají žáci možnost si ve cvičné prodejně prakticky vyzkoušet probírané téma. Žáci pracují ve skupinách, jsou upozorňováni na případné chyby, pokud se jim činnost nedaří, názorně předvedu správný postup.
6. V závěru hodiny zhodnotím činnost skupiny a případně upozorním na nedostatky a způsob jejich odstranění, zodpovím dotazy žáků.

Střední průmyslová škola, Ústí nad Labem, Resslova 5, příspěvková organizace

Středoškolská mládež je stále sebevědomější, má mnoho zájmů a také dostupných zdrojů informací a učitel dnes není taková autorita, jako to bývalo dříve. I přesto je potom milým zjištěním, že přístup k výuce osloví studenty, porozumí světu kolem a sami se naučí přemýšlet. Důležitá pro mne je komunikace se studenty a vždy se snažím, aby to, co v učivu probírám, vedlo k nějakému jevu v realitě, nejlépe v běžném životě. Aby se například čísla, se kterými se pracuje v obou výše uvedených předmětech, stala zajímavá a skutečná.

Moje nejběžnější vyučovací metoda je spojení metody vysvětlování, praxe, simulace a diskuze. Protože rychlý rozvoj informačních a komunikačních technologií se dnes dotýká téměř všech oblastí života lidí, využívám pro svou výuku počítače, internet a interaktivní tabuli. Výuka předmětu Doprava a přeprava a předmětu Ekonomie je doplněna zároveň o odborné přednášky, odborné praxe ve školním zařízení (učebna poštovního úřadu, autoškola a školní autoservis) i mimo něj (firmy), o exkurze, výzkumy, výstavy a stáže.

Střední průmyslová škola stavební, Střední odborná škola stavební a technická, Čelakovského 5, 400 07 Ústí nad Labem

Každá vyučovací hodina začíná tzv. administrativou - docházka. Poté vybraní žáci (ty jsem určila minulou hodinu, cca 3 žáci) čtou aktuality. Mohou je číst z novin, mobilního telefonu, papíru nebo z paměti. Žákům doporučuji, aby si vybrali aktuality z domova (Česká republika - Ústecký kraj). Aktualitou není sport, černá kronika, VIP zprávy atd.

Po testu začíná nová látka, kterou žáci vidí na plátně, v každé třídě je PC, tak žáci vidí text, obrázky, odkazy, konkrétní webové stránky před sebou. Pracujeme i s učebnicí, kde pracují žáci samostatně s textem, odpovídají na otázky. Vyplňujeme různé druhy tiskopisů, které jsou vhodné k danému tématu. Společně si téma zopakujeme, napíšeme krátký zápis do sešitu. Ke konci hodiny vyberu další žáky, kteří budou mít příští hodinu aktualitu.

Metody:

vysvětlení, výklad, brainstorming, rozhovor, referát, diskuse, prezentace, rozbor, samostatná tvorba, myšlenkové mapování, besedy, exkurze

Pomůcky ve výuce:

tabule, PC + plátno, obrázky, tiskopisy, učebnice, katalogy firem o nabídkách zboží

Střední škola obchodu, řemesel, služeb a Základní škola, Ústí nad Labem, příspěvková organizace

Výuka předmětu Praxe pro nezavěčeného vnějšího pozorovatele může vést k názoru, že nic nového pro vzdělání nepřináší. Pravý opak je však pravdou. Dle školního vzdělávacího plánu je cílem doplnit teoretickou výuku odborných předmětů nácvikem praktických činností ve školním prostředí, propojit dovednosti z různých vyučovacích předmětů (ekonomika, obchodní činnost, účetnictví, propagace, informační a komunikační technologie, obchodní korespondence, zbožíznalství atd.), umožnit žákům poznat reálné pracovní prostředí, získat konkrétnější představu o svém oboru a požadavcích na pracovníky, učit se řešit skutečné pracovní problémy a rozvíjet komunikativní kompetence žáků, a to i v cizím jazyce. Předmět Praxe má posílit odpovědnost, samostatnost a sebekontrolu žáků při plnění svěřených úkolů. Významnou měrou se podílí na posílení klíčových kompetencí budoucího absolventa oboru.

Nedílnou součástí klasifikace předmětu je také absolvování odborné praxe v reálných podmínkách firem sociálních partnerů.

Obě tyto složky praktického ekonomického vzdělávání jsou zařazeny do učebního plánu od druhého do čtvrtého ročníku. Odborná praxe ve vybraných pracovištích firem probíhá souvisle v rozsahu dvou týdnů, celkem během vzdělávání v rozsahu 6 týdnů. Předmět Praxe vyučujeme v jednotlivých ročnících 2-3-3 hodiny týdně.

Hotelová škola, Obchodní akademie a Střední průmyslová škola, Teplice, Benešovo náměstí 1, příspěvková organizace

Domnívám se, že detailní popis vyučovacího bloku bude dostatečně názorný. Jedná se o 3 hodinový blok, neboť výuka předmětu Dílny s kratší časovou dotací se ukázala jako neefektivní.

Schéma ukázkové hodiny

1. přehled dnešních témat dle zakázek
2. upevňování (forma dialogu, nutný feedback, lze i hodnotit, ale ne prioritně)
3. revize BOZP s ohledem na konkrétní náplň dne vč. kontroly pracovní uniformy a obuvi, zdůraznění 5S metody
4. rozdělení do týmu dle preferencí žáků, popř. selekce dle potřeby vyučujícího
5. názorně-demonstrační metoda - vyučující obchází skupiny (max. 3) a konzultuje navrhovaný postup práce se členy týmu. V každém týmu je určená zodpovědná osoba, která je v závěru práce konfrontována s vyučujícím (obdoba procesů kontroly a řízení jakosti – nutnost uvědomit si tíhu odpovědnosti)
6. v případě obtížnějších (nových) úkonů metoda „learning by doing“ – nutná součinnost s vyučujícím
7. rotace – pokud je čas, celé týmy, pokud není, zodpovědná osoba za dané stanoviště zůstává a demonstruje pracovní postup, tj. stává se konzultantem, poskytuje instruktáž
8. shrnutí hodiny žákem, posléze doplněno vyučujícím, písemné poznámky spolu s náčrtý – zachycení pracovního postupu

2.3 Best practice a identifikace slabých míst

V rámci této kapitoly se o své „dobré zkušenosti“ podělí pedagogové ze středních škol technických. Srovnáme-li jejich zkušenosti se skupinou pedagogů z ekonomických škol, můžeme pozorovat rozdíly, které jsou důsledkem nižší úrovně studentů a časté absence (jak bylo zmíněno – velmi špatně se pracuje s někým, kdo do školy nechodí). Každý student, který prokáže i menší aktivitu (zeptá se na něco v rámci exkurze apod.), je pro pedagoga příjemným překvapením. Je patrné, že i přes tyto potíže, pracují pedagogové s plným nasazením a ke studentům mají pěkný vztah.

Střední odborná škola technická a zahradnická, Lovosice, příspěvková organizace

Největší radost mám z aplikace znalostí žáků v praxi – pokud jsou schopni se zeptat třeba i na exkurzi či při besedě na něco smysluplného.

Osvědčila se práce s internetem.

V průběhu doby jsem začal více aplikovat metody dialogické a samostatné práce žáků před monologickou metodou.

Jako slabé místo vidím vysokou absence žáků, což jim pak působí problémy s navazujícím učivem. Toto se snažím odstranit pomocí doplňkových textů, které si student po návratu do školy doplní.

Soukromá podřípská střední odborná škola a střední odborné učiliště o. p. s.

Doporučuji nechat žákům volnou ruku při rozhodování - jak při dělení do skupin (firem), tak při volbě produktu apod. Čím menší skupina, tím lépe. Mám jednu 8 - člennou a jednu 12 – člennou skupinu, v té větší se vždy najde někdo, kdo nic nedělá. Ale čím více skupin, tím je to náročnější práce pro učitele. Nechávám odpovědnost na žácích, nekritizuji - při zpětné vazbě sami přijdou na to, že se jim něco nepovedlo. Podporuji, chválím a snažím se motivovat, jak to jen jde.

Při praxi funguji více jako poradce a mentor než učitel. V dané třídě nic jiného neučím. Nevím, jak bych se v té samé třídě vracela do role učitele.

Střední průmyslová škola a střední odborná škola gastronomie a služeb Most, p. o.

Osvědčilo se mi, že se v předmětu prolíná teorie s praxí. Vše co se naučí v teorii, si mohou „osahat“ a prakticky vyzkoušet ve cvičné prodejně (co vidí a dělají, si snáze vybaví a zapamatují).

Slabé místo vidím v tom, že se k nám hlásí žáci s velmi slabým prospěchem a jejich přístup k učení je laxní (nechtějí se učit). Mají slabou slovní zásobu, špatně se vyjadřují, neví jaké slovo v dané větě použít.

Volíme převážně základní učivo z praktické části, neboť si to snáze zapamatují. Změnili jsme to, že častěji probíráme praktická cvičení, opakujeme složitější učivo. O obor je slabý zájem, neboť supermarkety a hypermarkety dnes zaměstnávají i nevyučené prodavače, které pouze projdou školením nebo se zapracují. Problém je také vysoká absence žáků, nezájem ze strany žáků, ale i rodičů, aby jejich děti získaly vyšší vzdělání a tím i větší šanci na trhu práce.

Střední průmyslová škola, Ústí nad Labem, Resslerova 5, příspěvková organizace

Studenti si rádi hrají a soutěží. Mají rádi práci s počítačem a skupinové tvoření, proto pro ně připravuji tematické úkoly a rébusy ve formě pracovních listů. Těší mě, že rádi mezi sebou hovoří, radí se, jsou tvůrčí a konají činnosti. To je motivací nejen pro mé studenty, ale i pro mne.

Čerpám z obecných zásad interaktivní výuky a kooperace, tedy:

- Podporovat tvůrčí práci ve třídě
- Podněcovat k vyjádření vlastních myšlenek a názorů
- Dávat pozitivní zpětnou vazbu na každé chování, které vede ke společnému cíli
- Vytvářet pocit zodpovědnosti za společný úkol
- Dbát na zapojení všech studentů a dát jim prostor k sebevyjádření
- Při závěrečném nebo dílčím výsledku nehodnotit, použít například větu: odchýlili jsme se od zadání apod.
- Diskuzi začít o tom, co je všem dobře známé (možnost zapojení všech)
- Formulovat aktuální a přitažlivá témata, příklady ze známého prostředí, zadávat úlohy stručně a jasně
- V každé fázi se přesvědčit, zda všichni vědí, co mají udělat
- Neutíkat od konfliktu, řešit, vysvětlit
- Věnovat dostatek času k dokončení aktivit.

Kooperace neboli spolupráce provází člověka jak ve škole, tak i v běžném životě. Všechny činnosti, při kterých mohou studenti pracovat společně, mohou se při nich sdružovat, sdělovat své zkušenosti, hledat společná řešení, pomáhat si, jsou velmi oblíbené. Z vlastní zkušenosti a zkušenosti mých kolegů a kolegyně vyplývá, že pokud mohou studenti mezi sebou komunikovat a spolupracovat, naučí se víc, a

co se naučí, má trvalejší hodnotu. Zároveň se na naší škole osvědčila spolupráce s vysokou školou UJEP a ČVUT, která aktivuje naše studenty k vyšším výkonům a stimuluje porozumět řešením starších studentů z fakult.

Střední průmyslová škola stavební, Střední odborná škola stavební a technická, Čelakovského 5, 400 07 Ústí nad Labem

+ klady

- Velmi se mi osvědčily aktuality, kdy žáci získávají představu a přehled o dění v České republice.
- Kladně na studenty působí také to, že chodí na brigády nebo v rámci odborného výcviku chodí do firem a vydělávají si peníze.
- Různé přednášky, besedy, exkurze a hlavně praktické zkušenosti ve firmách.

- zápory

Slabé místo vidím v legislativě a v sociální politice. Spousty žáků přijdou do školy 1. září tzv. pro "papír"- potvrzení, že je žákem školy, aby mohl brát (nebo rodiče) různé sociální dávky. Škola dostává peníze na počet žáků. Z toho plyne, že vysoká absence (včetně neomluvené) je pro ukončení studia žáka zdlouhavý proces. V 1. pololetí, pokud jsou žáci neklasifikováni, se nic nestane. Zkoušku v náhradním termínu nemusí vykonat.

Pokud je třída dobrá a máte možnost někam s ní jít nebo vyjet je to další dlouhý proces. Zajištění bezpečnosti, suplování za vás a nemáte nárok na proplacené přespočty v daném týdnu, protože jste nevykonával jeden den přímou pedagogickou činnost.

Chybějící moderní vybavení pro učitele - PC, tiskárny, kopírovací stroje

změna

Změnila jsem v průběhu 20 let své pedagogické praxe spousty atributů:

metody výuky, pomůcky, přístup k jednotlivým žákům, více praktických poznatků

Střední škola obchodu, řemesel, služeb a Základní škola, Ústí nad Labem, příspěvková organizace

Do náplně předmětu Praxe jsme promítli dobré předchozí zkušenosti s praktickým ekonomickým vzděláváním z předmětů, které byly součástí učebních plánů jako nepovinné již v období před tvorbou školních vzdělávacích programů. V polovině devadesátých let jsme zapojili do programu ekonomického vzdělávání Junior Achievement, později ve spolupráci s Centrem fiktivních firem jsme se zaměřili na rozvoj podnikatelských kompetencí zakládáním fiktivních firem. Tímto směrem se ubíráme dosud. Vytváříme fiktivní firmy, využíváme i kurzy JA.

Praktické ekonomické vzdělávání je nedílnou součástí naplňování základního vzdělávacího cíle. Umožňuje rozvíjet obchodní dovednosti a znalosti žáků. Integruje jednotlivé ekonomické předměty a poskytuje žákům znalosti a dovednosti, které jim umožní získat zaměstnání po dokončení vzdělávání nebo je využijí při vlastních podnikatelských aktivitách.

Spíše než slabé místo bych se zmínila o hrozbě, která může nastat, jak na straně učitele, tak na straně žáků. Pokud hlavním cílem je integrace znalostí z více předmětů a jejich přeměna na dovednosti, pak tento předmět musí vyučovat učitel, který sám všechny tyto znalosti a dovednosti má. Ideálním učitelem je ekonom, který několik let pracoval v reálné firmě, s pedagogickými zkušenostmi se žáky střední školy, schopný aplikovat aktivizující metody výuky a motivovat žáky k odpovědné práci jednotlivce i týmové spolupráci. Nesplňuje-li učitel tyto požadavky, vzniká reálná hrozba nenaplnění cíle a významu předmětu. Druhou rovinu hrozby vidím na straně žáků, především v pravidelnosti docházky, míře samostatnosti a ochoty pracovat a ve snaze „opisovat z internetu“ místo hledání

vlastního řešení. Cílem mnohých žáků je prospět, nikoliv prospět co nejlépe. Tento přístup však odráží více celospolečenské vnímání než atmosféru konkrétního školního kolektivu.

Hotelová škola, Obchodní akademie a Střední průmyslová škola, Teplice, Benešovo náměstí 1, příspěvková organizace

Vyučovací metody, přístup učitele k žákům a obsahu učiva se dynamicky vyvíjejí. Jednak se mění žáci a jejich mentalita vč. přístupu k hodnotám, dále pak nároky na svěřence, neboť konkrétně automobilový průmysl dlouhodobě inovuje, transformuje a nás – zákazníky, učitele i žáky – taktéž motivuje k další, byť poněkud modifikované, práci. Z letitého vyučování lze uvést následující empirická zjištění:

- Delegování zodpovědnosti na žáka zpravidla funguje (team leaders),
- Snaha nejprve vyslechnout návrhy, nebát se diskuze (být někdy svérázná), poté ukázat a nechat vyzkoušet, ryzí teoretický výklad nechat do hodin teorie a i tam demonstrovat na modelech, grafických materiálech, apod.
- Před samotným výkonem práce v dílnách - návštěva autorizovaných servisů a prodejců vozů, vyslechnout obtíže při práci samotné včetně problémů s klienty
- Zapojení vlastních vozů a motocyklů vede k rapidnímu navýšení zájmu,
- Nutný 2. program/kanál, aneb jak zapojit fast finishers (zdatnější žáci či jejich úkol byl nenáročný), nutné rotovat a improvizovat,
- Sankce vůči „netáhlům“ bohužel nutností (zametání, mytí kol, apod.),
- Co nejmenší skupiny (tlačit na vedení systematicky mj. s odůvodněním BOZP)
- Zapojit veřejnost (autosalon, služby pro veřejnost, kontrola vozů před zimou, apod.)

2.4 Výhled do budoucna

Odborné školy technické, podobně jako školy ekonomické, mají v plánu s výukou předmětu pokračovat a nadále ho rozvíjet. I zde je patrný zájem o užší spolupráci s odborníky z praxe nebo firmami.

Některé školy by se opět rády vrátily k výuce pomocí fiktivních firem. Většina si navíc uvědomuje, že u praktických předmětů je nutné držet krok s dobou – ať už v rámci pokroku technologií, nebo i množství požadovaných jazyků.

Důležité je rozvíjení znalostí o trhu práce nejen v českém jazyce, ale i v anglickém. Podle většiny škol je nutné zavádět do výuky nové učební metody a postupy, které žákům umožní lépe pochopit danou problematiku. Připravit je na rychlou adaptaci na trhu práce a zároveň, zdůraznit žákům potřebu celoživotního vzdělávání.

Střední odborná škola technická a zahradnická, Lovosice, příspěvková organizace

Do budoucna mě láká myšlenka na větší propojení předmětu s praxí. Byl bych rád, kdyby si studenti mohli vést deník na jejich externích praxích, kdyby jim majitel firmy dovolil nahlédnout „pod ekonomickou pokličku“ jejich práce, včetně obchodních vztahů.

Dalším cílem je tvorba skript, kde by studenti viděli provázanost ekonomických témat se životem, a po jejichž vyplnění by si je mohli vzít domů. Tyto texty by také eliminovaly skluz při absenci žáka.

Rád bych také zařadil do výuky ještě více problémových či heuristických metod, což vyžaduje možnost získávání informací, bylo by fajn, kdyby žáci mohli v určitých případech využívat tablety při výuce.

Závěrem: určitým snem o modifikaci či úplné změně je učebna, která by byla kancelář i dílnou, kam by studenti chodili jako do své firmy, kde by mohli realizovat konkrétní ekonomické činnosti, kde by mohli různé skupiny nebo třídy i mezi sebou obchodovat, vzájemně si poskytovat služby (uvědomuji si však, že i vzhledem k tomu, že tyto obory mají střídavě týden školu a týden odborný výcvik, a právě na ten je kladen hlavní důraz, to zůstane asi jenom snem).

Ale možná i díky vašemu projektu se k nějaké modifikaci nechám inspirovat.

Soukromá podřípská střední odborná škola a střední odborné učiliště o. p. s.

Předmět Praxe u studijních oborů zůstane v ŠVP i nadále. Forma bude záležet na učiteli, který tento předmět bude v následujících letech vyučovat. V současné době se v rámci praxe vyučuje jak JA FIRMA, tak fiktivní firma.

Pokud budu tento předmět dále vyučovat já, rozhodně budu pokračovat s JA FIRMOU.

Střední průmyslová škola a střední odborná škola gastronomie a služeb Most, p. o.

Předmět Obchodní provoz musíme rozvíjet neustále, neboť modernizace ve vybavenosti prodejen se neustále vyvíjí.

Dnes převažují v supermarketech a hypermarketech pokladní systémy (propojenost skladových zásob, vah, pokladen s PC čtečkou přes čárové kódy).

Naše cvičná prodejna je vybavená pokladním systémem, neboť chceme, aby od nás byli vyučení žáci plnohodnotnými pracovníky v supermarketech a hypermarketech.

O tento obor v současnosti není velký zájem i z důvodu převládajícího názoru ze strany veřejnosti, že práce prodavače je málo finančně ohodnocena a pro budoucí matky je pracovní doba velmi náročná.

Snažíme se o jeho zviditelnění náborů na základních školách a zveme základní školy na dny otevřených dveří.

Střední průmyslová škola, Ústí nad Labem, Resslova 5, příspěvková organizace

Budoucnost předmětů tkví v budoucnosti žádaných profesí a v trendech, které trh bude vyžadovat. Studenti už nyní na tento trh nevstupují s fyzickou silou, ale vyměňují si své znalosti, dovednosti, zkušenosti a schopnosti. Například rychlé tempo ekonomických změn nutí člověka, aby byl připravený vykonávat během života nejen několik i odlišných povolání, ale čelit i možným sociálním změnám.

Proto si myslím, že z důvodu změn v odborných a technických disciplínách – neustávající inovace (obsahové i procesní), nové technologie a dalšího - je potřeba měnit, modifikovat a inovovat zároveň také styl vyučování a možná se i více zabývat modernizací metod výuky.

Jediné, co asi v mých metodách vyučování zůstane, je zdůrazňovat studentům smysluplnost učiva pro praktické využití.

Střední průmyslová škola stavební, Střední odborná škola stavební a technická, Čelakovského 5, 400 07 Ústí nad Labem

Svůj předmět se snažím neustále rozvíjet dle potřeb společnosti, žáků i jednotných závěrečných zkoušek. Myslím, že každý školní rok je svým způsobem specifický.

Velmi mi záleží na tom, abych žákům ukázala cestu k úspěchu nejen v ekonomice, ale i v profesním a soukromém životě.

Práci učitelky mám velmi ráda, i když je to někdy velmi těžké a vyčerpávající.

Střední škola obchodu, řemesel, služeb a Základní škola, Ústí nad Labem, příspěvková organizace

Přestože máme dlouholeté pozitivní zkušenosti s praktickým ekonomickým vzděláváním, musíme průběžně aktualizovat obsah učiva v souladu s legislativními změnami. Formy a metody výuky přizpůsobovat, jak potřebám trhu práce, požadavkům potenciálních zaměstnavatelů, tak i znalostem a dovednostem žáků. Počítáme i do budoucna s integrací znalostí a dovedností odborných předmětů s vytvářením fiktivních firem, s účastí na veletrzích. Budeme i nadále pro naše žáky připravovat školní soutěže pro poměření dovedností, budeme se zapojovat do různých regionálních soutěží. Rádi využijeme i v budoucnu stejně jako doposud možnosti spolupráce s úřadem práce, exkurzí do firem. Velkou zkušeností našich žáků budou i nadále odborné praxe ve firmách, případně zahraniční stáže. Naším cílem je připravit žáky během vzdělávání tak, aby se dokázali rychle adaptovat v pracovním prostředí a zároveň si uvědomovali potřebu celoživotního vzdělávání.

Hotelová škola, Obchodní akademie a Střední průmyslová škola, Teplice, Benešovo náměstí 1, příspěvková organizace

S ohledem na zájem o tento obor a perspektivnost automobilového průmyslu jako celku lze očekávat, že zůstane i nadále v nabídce naší školy. Pochopitelně musí být nevyhnutelně inovován, aby svou náplní korespondoval s požadavky korporátní sféry, popř. vysokými školami obdobného zaměření. Co se struktury tohoto čtyřletého maturitního oboru týče, bude nutné zapracovat do vzdělávacích plánů více cizích jazyků – zejména dotace německého jazyka je s aktuálními 3 hodinami týdně nedostatečná. V neposlední řadě musí posílit v oboru IT gramotnost, která je nezbytná při diagnostice závad na dnešních moderních vozidlech.

3. Spolupráce škol a firem (gymnázia a ekonomické školy)

Na gymnáziích je spolupráce škol a firem spíše ojedinělá. Gymnázia připravují studenty primárně na studium na vysoké škole. S firmami spolupracují spíše příležitostně a zpravidla v jiných formách, než praxe studentů (přednášky odborníků, exkurze apod.). Z workshopu vyplynulo, že by bylo možné uvažovat o praxích v oblastech, kde mají studenti silné stránky (např. dobré jazykové znalosti studentů by jim mohly pomoci najít uplatnění v jazykových agenturách – překlady, dobré znalosti IT by studenti mohli uplatnit při budování e-shopů apod.).

Z workshopu na téma Spolupráce škol a firem vyplynulo, že nejdůležitějším předpokladem pro navázání a udržení dlouhodobé spolupráce není ani tak důležitá formálně uzavřená smlouva a její náležitosti, ale existence pedagoga, který by se této činnosti mohl věnovat – v ideálním případě na plný úvazek. Samotné podepsání smlouvy je akt, který trvá několik minut, ale velmi mnoho času zabere vyhledávání vhodných partnerů a zejména pak udržování těchto kontaktů, řešení vzniklých problémů, reagování na změny, ke kterým ve firmách dochází a podobně.

Z pohledu ředitele školy je však takový požadavek, tj. vyčlenění jednoho pedagoga, který se bude věnovat jen spolupráci s firmami, téměř nereálný.

Na školách, kde je učitel s dlouholetou praxí a s dobrou znalostí prostředí, tak často stojí celá spolupráce s firmami právě na něm. S jeho eventuálním odchodem jsou pak tyto vazby přetřhány. Škola nějaký čas spolupracuje „ze setrvačnosti“, ale stojí mnoho času a úsilí, než se jiný pedagog (který tuto práci často dělá nad rámec svého úvazku) v nové situaci zorientuje a začne kontakty vytvářet. Tato „vztyčná osoba“ není důležitá jen pro školu, ale i pro firmy. Vědí, s kým jednájí, mají vyzkoušené, že co se domluví, bude nadále platit, mohou se spolehnout, že spolupráce bude fungovat tak, jak bylo nastaveno. Nebývá problémem sepsat vše do potřebné smlouvy, ale spíše vše domluvit. Taková spolupráce pak často funguje i nad rámec uzavřených smluv a k oboustranné spokojenosti.

Jako slabá místa praxí studentů ve firmách pedagogové často hovoří o tom, že studenty nepouští k odborné práci a často vykonávají pomocné práce (skartace či archivace, kopírování apod.). Na druhé straně učitelé připouští, že odborná připravenost a kvalifikace studentů není vysoká a uvědomují si, že student na praxi představuje určitou časovou zátěž na konkrétního pracovníka ve firmě. Ten musí nejdříve odvést svoji práci a pak se ještě věnovat studentovi a vše mu vysvětlit. Takový pracovník za tuto práci nebývá nijak zvlášť honorován a nebývá ani jinak motivován k tomu, aby se studentům věnoval. Student tak pro něj představuje často zátěž.

Jako slabá místa ve spolupráci škol a firem vidí pedagogové malou podporu státu. Chybí koncepce, která by podporovala firmy, které se školami aktivně spolupracují a kompenzovala jim náklady, které v souvislosti s praxemi mají.

Stejně tak chybí i motivace studentů. Za praxe nemají zpravidla žádné peníze a uvědomují si, že vykonávají pomocné práce. Na praxi zpravidla nezískají žádné nové dovednosti a k praxím tak přistupují jako k nutnému „zlu“, které je třeba absolvovat.

Z výše uvedených důvodů některé ekonomické školy od praxe ustupují a nahrazují ji jinými předměty, jako například projektové řízení.

V rámci workshopů zazněla zajímavá myšlenka, respektive příklad z Německa, kdy už v prvním ročníku je student přiřazen do konkrétní firmy, kam chodí celé studium. Firmy tyto studenty přijímat

musí (není však zřejmé, jaké z toho má firma úlevy, např. daňové apod.). Firma si tak připravuje budoucí zaměstnance a má možnost ovlivňovat, co se student bude učit.

Střední odborné školy ekonomické spolupracují nejen s firmami, ale i se státní a veřejnou správou. Ale ani v této oblasti neexistuje nějaká koncepce a vše je ponecháno na aktivitě školy či studenta a ochotě příslušného úřadu. Praxe studentů středních ekonomických škol je zpravidla koncipována jako souvislá čtyřtýdenní.

3.1 Popis stávajícího modelu spolupráce

Většina odborných ekonomických škol spolupracuje trvale s nějakým zaměstnavatelem, který umožňuje studentům odborné praxe nebo stáže. Školy uvádí nejčastěji 20 až 50 firem, se kterými spolupracují. Najdou se ale i školy, které mají jen jednu firmu. Studenti mohou navazovat kontakt se zaměstnavateli sami – najdou si praxi v jejich oboru v okolí jejich bydliště.

Úspěšné a dlouhodobé spolupráci pomáhá, když je poskytovatel (firma/organizace) se studentem spokojen, ale je důležitý i postoj studenta – jaký má vztah k práci a jak je aktivní.

Důležitým faktorem je BOZP - zejména je-li praxe poskytována na pracovištích, kde je častější možnost vzniku pracovních úrazů. V některých školách jsou žáci seznámeni s pravidly BOZP, některé školy nechávají seznámení s pravidly BOZP na zaměstnavatelích.

Pokud se v minulosti nepodařilo navázat kontakt s organizacemi, bylo to zejména z důvodu nezájmu organizací. Některé školy vidí jako obtížné zajistit praxi u peněžních ústavů – komerčních pojišťoven, zdravotních pojišťoven (práce s osobními údaji). Dalším problémem je časová vytíženost organizací, nebo to, že firma již s některou ze škol spolupracuje a z kapacitních důvodů nemůže poskytnout další místa pro studenty.

Pokud byla v minulosti zrušena spolupráce s firmou, bylo to většinou z důvodu zániku společnosti, nebo změnou majitele společnosti, nebo ukončením spolupráce ze strany firmy/organizace, na základě špatné zkušenosti s nespolehlivými studenty.

Položili jsme všem pedagogům stejně strukturované otázky:

- a) s kolika zaměstnavateli spolupracujete
- b) jak dlouho trvá spolupráce
- c) jak byla spolupráce navázána a co bylo klíčové pro uzavření smlouvy
- d) co pomáhá úspěšné a dlouhodobé spolupráci
- e) jaká vidíte slabá místa ve stávající spolupráci
- f) jak řešíte otázky bezpečnosti práce studentů
- g) pokud se vám nepodařilo navázat spolupráci, o kterou jste usilovali, co bylo příčinou
- h) pokud jste v minulosti ztratili (přerušili) spolupráci s nějakým zaměstnavatelem, co bylo příčinou?

Gymnázium a Střední odborná škola dr. V. Šmejkalů Ústí nad Labem

a) s kolikami zaměstnavateli spolupracujete (vyjmenujte)

V současné době naše škola spolupracuje asi s 50 poskytovateli odborné praxe. V okrese Ústí n. L. se jedná např. o orgány územní samosprávy, Českou správu sociálního zabezpečení, Úřad práce, Sociální agenturu o.p.s. Poskytovatelé praxe se nacházejí rovněž v okresech Děčín (např. Mateřské centrum Rákosníček Děčín, Mateřské centrum Sovička Jílové, Statutární město Děčín, Agentura Pondělí Rumburk), Teplice (např. Statutární město Teplice, Speciální základní škola Teplice, HUMATEX Bílina), Litoměřice a Most.

Hlavní přínos praxe pro žáky spočívá v tom, že

- pozná chod organizace/úřadu v praxi
- ověří si vztah teorie a praxe
- v některých případech již na praxi získá možnost po skončení studia dostat u poskytovatele praxe zaměstnání

Hlavní přínos pro poskytovatele spočívá v tom, že

- pozná úroveň odborné připravenosti budoucích absolventů
- získá velmi levnou pracovní sílu na vykonávání málo kvalifikovaných činností
- V letech 2009 – 2011 naši žáci měli možnost absolvovat odbornou praxi v domově pro seniory v Chemnitz (SRN). Tato praxe byla umožněna díky projektu Leonardo.

b) jak dlouho trvá spolupráce

S orgány územní samosprávy a se sociálními ústavy trvá spolupráce v podstatě od r. 1998, kdy došlo k přeměně současné SOŠ z rodinné školy na školu se stávajícím předmětem činnosti.

c) jak byla spolupráce navázána, co bylo klíčové pro uzavření smlouvy

V drtivé většině spolupráci s poskytovatelem praxe navazující žáci sami, a to zejména s ohledem na místo svého trvalého bydliště. Škola důsledně dbá na to, aby této „volnosti“ nezneužívali a kontroluje, zda místo výběru odpovídá náplni studovaného oboru. Tudíž nelze schválit praxi žáka oboru Sociální činnost např. ve výrobním nebo obchodním podniku.

Pokud si žák nenajde místo praxe sám, zajistí mu ho škola, avšak již bez záruky toho, že bude žákovi vyhovovat např. s ohledem na dojíždění.

d) co pomáhá úspěšné a dlouhodobé spolupráci

Naše škola se snaží, aby účast žáka na praxi byla důstojná, aby žák školu patřičným způsobem reprezentoval. Od r. 2010 je pro provádění kontroly plnění odborné praxe na naší škole vyčleněn pracovník, který má kontrolu praxe v úvazku. Tento pracovník během praxe objíždí poskytovatele a kontroluje:

- zda je žák přítomen
- zda vykonává odpovídající činnosti
- zda je poskytovatel s žákem spokojen
- zda žák nemá výhrady k poskytovateli

Žáci o praxi vypracovávají zprávy, jejichž obsahem je poměrně podrobný přehled činností, které během praxe vykonávali.

Pro zajištění zpětné vazby ve vztahu ke kvalitě praxe jsou významné i odezvy poskytovatelů.

Odborná praxe je vedena jako samostatný předmět, z něhož jsou žáci na konci 3. ročníku klasifikováni.

e) jaká vidíte slabá místa ve stávající spolupráci

Myslím, že jak pro žáky, tak pro poskytovatele by bylo přínosné zvýšit hodinovou dotaci pro souvislou praxi. Do roku 2012 trvala odborná praxe 4 týdny ve 3. ročníku a 4. týdny ve 4. ročníku. V současné

době jsou jí věnovány 4 týdny na konci 3. ročníku. K redukci hodin byla škola nucena přistoupit po zavedení státních maturit, které samy o sobě školní rok pro žáky 4. ročníků hodně časově „oklešťují“. Dalším limitujícím faktorem je to, že žáci poskytovatele zdržují vzhledem k nutnosti je alespoň minimálně proškolit, dohlížet na ně a kontrolovat jejich pracovní výstupy.

f) jak řešíte otázky bezpečnosti práce (studenti ve firmách/organizacích)

Před nástupem na praxi jsou žáci upozorněni na povinnost dodržovat ustanovení Řádu školy, který se týká jejich chování nejen v době vyučování, ale rovněž na akcích organizovaných školou. Jedná se zejména o:

- zákaz požívání alkoholických nápojů
- zákaz požívání omamných a psychotropních látek
- nutnost vyjadřovat své názory a mínění slušným a kulturním způsobem

Na samotném pracovišti jsou žáci hned první den poskytovatelem standardně proškoleni z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a z hlediska protipožární ochrany. Vzhledem k tomu, že se žáci nepohybují na pracovištích se zvýšenou mírou rizika, proškolení není příliš časově náročné (zpravidla 20 minut).

g) pokud se Vám v minulosti nepodařilo navázat spolupráci, o kterou jste usilovali, co bylo příčinou?

S dlouhodobými poskytovateli praxe (orgány územní samosprávy, sociální ústavy) nebývá problém s pokračováním spolupráce. Myslím, že naše škola má u nich dobré jméno a rovněž my můžeme konstatovat, že s těmito poskytovateli problémy nebývají.

Pokud se u některých poskytovatelů vyskytuje neochota přijmout žáky na praxi, bývá to zdůvodněno časovou zátěží, kterou pobyt žáků v místě praxe přináší. Tyto situace se však vyskytují velice zřídka.

h) pokud jste v minulosti ztratili (přerušili) spolupráci s nějakým zaměstnavatelem, co bylo příčinou?

K přerušení spolupráce dochází zejména z těchto důvodů:

- zánik poskytovatele praxe
- nespokojenost s přístupem poskytovatele
- nespokojenost poskytovatele s žáky; docházelo k tomu v podstatě pouze u oboru Ekonomika a podnikání, kde si někteří žáci pletli místo výkonu praxe s rekreačním zařízením. Z toho plynula jejich liknavá docházka, nekázeň a špatný přístup k plnění uložených úkolů. Tyto prohřešky pak byly řešeny ve škole sníženou známkou z odborné praxe, příp. i z chování.

Střední průmyslová škola stavební a Obchodní akademie, Kadaň, Komenského 562, příspěvková organizace

a) s kolika zaměstnavateli spolupracujete (vyjmenujte)

Zaměstnavatelů je několik, nejvíce žáků má smlouvu na praxi s městskými a obecními úřady a školami. Dále jde o zaměstnavatele v průmyslových zónách a drobné živnostníky. Počet zaměstnavatelů závisí na počtu žáků v daných ročnících. Trvalou dlouhodobou spolupráci nemáme.

b) jak dlouho trvá spolupráce

Praxe v organizacích probíhá ve 2. a 3. ročníku - vždy po dobu dvou týdnů (v době maturit).

c) jak byla spolupráce navázána, co bylo klíčové pro uzavření smlouvy

Většinou si žáci zajišťují praxi sami s pomocí rodičů a příbuzných. Pokud ji sami neseženou, škola jim doporučí zaměstnavatele – většinou místní školy a úřady. Žáci si zajišťují praxe převážně v místě bydliště s minimální dojezdovou vzdáleností.

d) co pomáhá úspěšné a dlouhodobé spolupráci

Dlouhodobá (opakovaná spolupráce) je především s městskými a obecními úřady a školami. V případě podnikatelské sféry je to individuální – záleží na tom, kde žáci „seženou“ praxi. Pokud je zprostředkovaná rodiči, tak se u jednoho konkrétního žáka většinou uzavírá smlouva se stejným zaměstnavatelem ve 2. i 3. ročníku.

e) jaká vidíte slabá místa ve stávající spolupráci

K navazování spolupráce nejsou zaměstnavatelé motivováni – dosud nebyly žádné úlevy ani výhody, přestože žákům na praxi musí věnovat hodně času.

Novela zákona o dani z příjmů přináší v § 34 odst. 4 a dále § 34f – možnost odčitatelné položky ze základu daně na podporu odborného vzdělávání. Tato novela však přináší výhody pouze pro zaměstnavatele z podnikatelské sféry, neziskových organizací – úřady, školy – se to vlastně netýká (nemají zisk a tak nemají možnost snížit základ daně).

Žáci také nejsou moc motivováni – často vykonávají jednotvárné pomocné práce – například skartace dokumentů v archivu. Pokud se nejedná o produktivní práci, je praxe bez nároku na odměnu. V případě produktivní práce je odměna 30% minimální mzdy (podle školského zákona).

f) jak řešíte otázky bezpečnosti práce (studenti ve firmách/organizacích)

Podle smlouvy o praxi (uzavřené mezi školou a zaměstnavatelem) přebírá zodpovědnost za BOZP žáků zaměstnavatel a je povinen je seznámit s bezpečnostními předpisy. Pokud by v průběhu práce došlo k úrazu, jedná se o školní úraz. (Vzhledem k povaze činností, které mohou žáci obchodních akademií vykonávat, je riziko úrazu minimální a zatím jsme žádný neřešili).

Aby žáci nemuseli absolvovat povinné zdravotní prohlídky, vykonávají na praxích práce zařazené do první kategorie zákona o ochraně veřejného zdraví - č. 582/2000 Sb.

g) pokud se Vám v minulosti nepodařilo navázat spolupráci, o kterou jste usilovali, co bylo příčinou?

Někdy je obtížné zajistit praxi u peněžních ústavů komerčních pojišťoven a zdravotních pojišťoven – problém v možnosti přístupu k citlivým údajům o občanech. Pokud je praxe organizovaná s pomocí rodičů, uzavře se smlouva, pokud ne, většinou je nevezmou.

h) pokud jste v minulosti ztratili (přerušili) spolupráci s nějakým zaměstnavatelem, co bylo příčinou?

Tento problém jsme zatím neřešili.

Obchodní akademie a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Ústí nad Labem, příspěvková organizace

Škola nespolupracuje s žádným zaměstnavatelem

Podle školních vzdělávacích programů organizujeme pro žáky třetích ročníků souvislou praxi čtyřtýdenní (pro obor Obchodní akademie), resp. třítýdenní (pro obor Ekonomické lyceum) a pro obor Podnikání (2. roč. - dálková forma vzdělávání) dvoutýdenní. Odborná praxe je organizována v jednotném termínu. O tento typ (do jisté míry nárazové) spolupráce nemají zaměstnavatelé zájem. Každoročně se jedná minimálně o 150 žáků. Ti si většinou zajišťují místo výkonu odborné praxe sami.

f) jak řešíte otázky bezpečnosti práce?

Žáci jsou na počátku praxe organizací proškoleni o standardní BOZP. Ve smlouvách je uvedeno, že v průběhu odborné praxe vykonává žák práce zařazené podle zákona o ochraně veřejného zdraví do první kategorie.

g) pokud se Vám v minulosti nepodařilo navázat spolupráci, o kterou jste usilovali, co bylo příčinou?

Nezájem organizací.

Gymnázium, Kadaň, 5. Května 620, příspěvková organizace

Gymnázium Kadaň nespolupracuje trvale s žádným zaměstnavatelem, vyplývá to z povahy zaměření školy, které je všeobecné a je přípravou pro studium na vysoké školy. Spolupráci jsme dosud nehledali, mám za to, že firmy spíše hledají odborně zaměřené studenty. Bylo by tedy otázkou, jakou práci by vůbec mohli naši studenti vykonávat. Navíc nemáme náš ŠVP uzpůsoben na praxe studentů.

Povaha práce, která mě napadá: jazyková vybavenost – překlady, komunikace se zákazníkem, IT gramotnost – vedení webových stránek, E-shopu.

Po určitém zaškolení participace na drobných matematických výpočtech nebo administrativní výpomoc, práce na recepci, asistent. Zde se, se domnívám, střetáváme s OA.

Případně spolupráce v sociální oblasti – Domov seniorů – spolupráce navázána ne v podobě praxe, spíše jako trávení volného času (pedagog volného času) se seniory.

Evropská obchodní akademie Děčín I, Komenského náměstí 2, příspěvková organizace

Škola nespolupracuje s žádným zaměstnavatelem

Zvolili jsme jinou formu odborné stáže v souladu se školským zákonem – výuku předmětu Projektové řízení v rozsahu 4 hodin týdně, kde studenti aktivně spolupracují s partnery v rámci realizaci jejich komunitního projektu.

3.2 Bariéry ve spolupráci škol a firem

Některá problémová místa a bariéry spolupráce již byly zmíněny v předchozí kapitole. Obecně bychom mohli bariéry rozdělit do několika oblastí:

- bariéry na straně školy (nemožnost vyčlenit pedagoga, který by měl na starosti pouze spolupráci s firmami). V rámci tohoto bodu zazněla i zajímavá myšlenka – školy nejsou ochotné reagovat na měnící se trh a potřeby firem a stále vyučují podle „zaběhnutých“ osnov.
- bariéry na straně firem/organizací (často nemají ze spolupráce nejen žádný profit, ale ani kompenzaci vynaložených nákladů a nemají zvlášť vyčleněné pracovníky, kteří by se studentům věnovali)
- bariéry na straně studentů (jsou málo motivováni, nejsou aktivní)
- bariéry v oblasti legislativy (stát firmy ani školy v této oblasti nepodporuje)
- BOZP – nejen otázky bezpečnosti práce, ale např. i odpovědnost za způsobenou škodu

Jednotlivé školy se k této otázce vyjádřily následujícím způsobem:

Gymnázium a Střední odborná škola dr. V. Šmejkala Ústí nad Labem

Odborná praxe není důsledně zastřešena ministerstvem. V RVP jsou stanoveny počty hodin odborné praxe, ale celá realizace je nechána na školách, které se v zajišťování odborné praxe mohou zoufale potáčet. V nejhorším případě může průběh praxe sklouznout vyloženě do formální roviny, kdy pro žáky platí rovnice Odborná praxe = měsíc prázdnin. Alespoň z pohledu naší školy se jeví přínosné odbornou praxi dát do úvazku svědomitého pedagoga, který pak nad praxí vykonává dohled. Tento krok se na naší škole velmi osvědčil.

Myslím, že by bylo rovněž účelné umožnit poskytovatelům např. slevu z daně z příjmů a tím je finančně motivovat.

Střední průmyslová škola stavební a Obchodní akademie, Kadaň, Komenského 562, příspěvková organizace

- praxe je velmi krátká, než se žák něco naučí, tak praxe skončí
- v oboru Obchodní akademie je problém v tom, co mohou nechat samostatně žáky vykonávat (pokud jsou žáci šikovní, mohou vést pokladní knihu nebo vystavit fakturu, určitě je nenechají dělat účetnictví)
- zaměstnavatelů je málo – firmy ubývají
- přebírání odpovědnosti BOZP

Obchodní akademie a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Ústí nad Labem, příspěvková organizace

Potenciální zaměstnavatelé nejsou nijak motivováni. V situaci poměrně vysoké nezaměstnanosti nemají ani zájem o tak velké množství praktikantů – event. budoucích zaměstnanců.

Gymnázium, Kadaň, 5. Května 620, příspěvková organizace

Pro zaměstnavatele jsou studenti přítěží – časově náročný dohled a zaučení, nižší pracovní výkon. A otázka je, proč raději netrávit čas s nezaměstnanými, kteří hned po proškolení a adaptaci, mohou nastoupit do pracovního poměru, když studenti nemohou. Další otázka je nastavení frekvence praxí – zaměstnavatelům nemusí vyhovovat 1x 14 dní či jinak.

Nedostatek vhodných firem v přepočtu na počet studentů – vyšší fluktuace studentů na jednom pracovišti.

Další problém, který vidím je, že jde o velmi úzkou skupinu pracovních pozic. Nenašli bychom dostatek vhodných zaměstnavatelů ke spolupráci. Domnívám se také, že praxe by spíše měla povahu výběrovou, nemohla by se týkat všech studentů a mohla by se týkat starších studentů – aby zaměstnavateli nebyli na obtíž a mohli pracovat samostatněji.

Evropská obchodní akademie Děčín I, Komenského náměstí 2, příspěvková organizace

V regionu Děčín je nízká absorpční schopnost firem v oblasti přijímání žáků na odborné praxe. Dalším problémem je uplatnění žáků 4. ročníků (90 žáků) v 1 termínu na praxi.

Chybí motivace firem (finanční, daňová úleva apod.), které jsou ochotné praxe nabízet a zajistit.

Neexistuje finanční spoluúčast studentů na praxi, tudíž není doceněna její hodnota a význam. Proto není motivace ze strany studentů aktivně se zapojovat a čas intenzivně využít.

4. Spolupráce škol a firem (odborné školy technické)

Spolupráce středních škol technických a firem je v mnoha ohledech podobná, jako u škol ekonomických. Opět se zde projevila určitá specifika, která vyplývají z širokého spektra studijních a učebních oborů. Oproti ekonomickým školám, mají ve svých vzdělávacích programech větší rozsah odborné praxe a z toho vyplývá i větší potřeba s firmami aktivně spolupracovat.

Nicméně problémy, které tyto technické školy řeší, jsou podobné. Je zřejmé, že na školách tohoto typu tráví pedagogové ve firmách společně se svými žáky hodně času a na workshopu sdělovali celou řadu praktických ale i negativních postřehů, ke kterým dochází, např. nedodržování zákoníku práce nebo předpisů BOZP na pracovištích v různých podobách. I když se zpravidla jedná o drobnější přestupky (opuštění pracoviště, nedodržení technologického postupu), žáci se tak „učí“ i nesprávné vzorce chování a vytváří si nežádoucí pracovní návyky.

Oproti ekonomickým školám byl patrný ještě další rozdíl. Tak, jak bylo poukazováno v první kapitole u praktických předmětů, je na školách technického typu nižší kázeň studentů a s ním spojené časté absence. V případě odborných praxí se tato situace opakovala, snad ještě ve více vystupňované podobě.

Učitelé rovněž poukazovali na skutečnost, že studenti na praxích představují pro řadu firem levnou pracovní sílu. Za odborné praxe studentům (až na některé případy) neplatí a pokud je platí, je jejich odměna velmi nízká.

Pro některé typy učebních oborů se praxe ve firmách domlouvají velmi obtížně (např. kadeřnice, kosmetičky apod.). Tyto služby na trhu zpravidla zajišťují OSVČ, které se obávají, že by student v rámci praxe odvedl nekvalitní službu a hrozila by tak ztráta jejich dobré pověsti. Také nemají žádnou motivaci, aby si školili potenciální konkurenci.

U studentů nástavbového studia probíhá praxe zpravidla formálně – sami si ji zajišťují a to nejčastěji v okruhu svých známých. Taková praxe pak představuje „prodloužené prázdniny“, nemá větší význam.

Jako velmi přínosná byla vyhodnocena možnost získání certifikátů v rámci praxe (např. strojaři mohou získat certifikát od firmy Autodesk za projektování, Festo nabízí certifikát elektronikům, firma Chvalis – certifikáty v oblasti hydrauliky apod.

Další formy spolupráce škol a firem (vedle odborné praxe) uvádějí zejména **střední průmyslové školy**. Na průmyslových školách bývají ve 2. a 3. ročníku několikátýdenní praxe. Mimo to, firmy zadávají školám konkrétní úlohy, které studenti řeší. Se získáváním firem pro spolupráci nemají průmyslové školy problém. Naopak – firmy je sami aktivně oslovují. Velmi zajímavá myšlenka, se kterou přišli pedagogové z průmyslových škol, jsou stáže učitelů ve firmách. Pedagogové se v rámci zvyšování své kvalifikace jezdí učit nové technologie a nové materiály, které se aktuálně v praxi využívají. Tyto poznatky následně ihned aplikují do výuky.

4.1 Popis stávajícího modelu spolupráce

U některých učebních oborů je o spolupráci se školou ze strany firmy velký zájem. Jedná se zejména o velké firmy, které zaměstnávají řádově stovky zaměstnanců. Tyto firmy si v rámci praxí

vybírají své potenciální zaměstnance a i v průběhu praxe je štědře dotují (např. v podobě vánočních balíčků apod.).

Požádali jsme zástupce technických odborných škol, aby nám popsali stávající modely jejich spolupráce a připojili své „best practice“.

Hotelová škola, Obchodní akademie a Střední průmyslová škola, Teplice, Benešovo náměstí 1, příspěvková organizace

a) s kolika zaměstnavateli spolupracujete (vyjmenujte)

- v oboru Automotive pouze autoservisy a pneuservisy v okrese Teplice (Jelínek Auto, Storex, apod.) resp. rodinné autoservisy jednotlivých žáků
- někteří žáci získají praxi v oblasti prodeje (dealer Jelínek), popř. obchody s náhradními díly a příslušenstvím (AutoKelly)

b) jak dlouho trvá spolupráce

- praxe trvá 2 týdny ve 2. a ve 3. ročníku
- spolupráce s firmami trvá od vzniku firem, resp. studijního oboru

c) jak byla spolupráce navázána, co bylo klíčové pro uzavření smlouvy

- zásluhou učitele na škole, který zastřešuje dlouhodobě všechny praxe
- za pomoci jednotlivých žáků, znají-li někoho v daném provozu
- klíčovým faktorem pro spolupráci je vzájemná známost a důvěra, dále pak potřeba firem na přechodné období ulevit svým kmenovým zaměstnancům (např. sezóna přezouvání pneumatik)

d) co pomáhá úspěšné a dlouhodobé spolupráci

- na prvním místě se jedná o osobu zastupující školu a její praktikanty, která má již pevné vazby na jednotlivé kontakty z řad firem,
- vždy se jedná o podíl takových studentů, kteří svou praxí chtějí opravdu získat nové dovednosti a přistupují k ní svědomitě, tudíž dělají dobré jméno sobě i škole, čímž motivují firmy opakovaně přijímat naše studenty,
- z řad absolventů školy nastupují někteří (v řádu jednotlivců) do firem, z nichž některé mají právě s praxemi zkušenost. Mnohdy sám absolvent doporučí svého známého z řad studentů a umožňuje-li mu to pracovní zařazení, vezme si praktikanta pod svá křídla.

e) jaká vidíte slabá místa ve stávající spolupráci

- primárně nulovou koncepcí v oblasti praxí pro středoškolské obory s maturitou, firmy nejsou nuceny ani nijak pozitivně motivovány, aby praktikanty přijímaly,
- bohužel nízká motivace k práci a ochota učit se něčemu novému mnohdy schází i na straně studentů, danou praxi plní spíše z povinnosti, což se promítne do jejich morálky a pracovního nasazení,
- kapacitně není v regionu dostatek firem v daném oboru, chybí výroba!

f) jak řešíte otázky bezpečnosti práce (studenti ve firmách/organizacích)

- jedná se o školní akci, na žáka se vztahují práva a povinnosti, jako by byl ve výuce, detaily ošetřuje smlouva / dohoda s konkrétní firmou
- z pohledu firem je zřejmé, že se snaží eliminovat jakákoliv rizika, tudíž k náročnějším a potenciálně nebezpečným činnostem studenty nepouští

g) pokud se Vám v minulosti nepodařilo navázat spolupráci, o kterou jste usilovali, co bylo příčinou?

- u firem, jež jsme pro tyto účely nutně potřebovali, se spolupráci vždy podařilo navázat

- někdy však bylo nutné firmu oslovit opakovaně, a to jak zástupcem školy, tak i studenty, kteří měli zájem ve firmě praxi absolvovat
- důvodem pro zamítnutí prvního kontaktu byla buď nedostatečná motivace, popř. aktuální interní problémy ve společnosti

h) pokud jste v minulosti ztratili (přerušili) spolupráci s nějakým zaměstnavatelem, co bylo příčinou?

- někdy spolupráce tzv. „vyšumí“ oboustranně, nejčastěji se však pravidelným kontaktem spolupráce utužuje
- bohužel se stalo, že firma v regionu (okr. Teplice) měla smůlu na línějšího studenta v obtížně zvladatelné fázi dospívání, který z osobních důvodů měl potíže docházet jak do školy, tak i na praxi. Daný student vrhl špatné světlo na celou školu, neboť to byla jejich první (a doposud poslední) zkušenost s průmyslovou školou

Střední průmyslová škola, Ústí nad Labem, Resslova 5, příspěvková organizace

a) s kolika zaměstnavateli spolupracujete (vyjmenujte)

V současné době má naše škola uzavřenu smlouvu o vzájemné spolupráci se čtyřicetipodváceti podniky, závody, firmami a vysokými školami či univerzitami. Jsou to např.:

- ČEZ a.s.
- Česká pošta, s. p. Praha
- ČVUT Praha, Fakulta elektrotechnická
- UJEP Ústí n. L., Fakulta výrobních technologií + Přírodovědná fakulta
- Festo s.r.o., Praha
- KS Kolbenschmith CZ, Trmice
- Pierburg, Trmice
- Unipetrol doprava, Litvínov
- Dopravní podnik města Ústí n. L.
- Lovochemie, Lovosice
- Kabelovna, Děčín
- Chart Ferox, Děčín
- SKF (ložiska) a.s.
- Správa železniční dopravní cesty, Praha
- Ústí OILS

Kromě těchto smluvních podniků, závodů, firem a fakult spolupracuje neformálně naše škola ještě se 173 firmami, na jejichž pracovištích vykonávají žáci naší školy odbornou průběžnou i souvislou výrobní praxi.

b) jak dlouho trvá spolupráce

S některými společnostmi trvá spolupráce více než 10 let, v ostatních případech byl významný rok 2010.

c) jak byla spolupráce navázána, co bylo klíčové pro uzavření smlouvy

- zájem veřejnosti o technické obory
- trh práce
- zájem zaměstnavatelů
- doporučení, kontakty

d) co pomáhá úspěšné a dlouhodobé spolupráci

Všechny smlouvy jsou mezi oběma právními subjekty uzavřeny na delší časové horizonty a zabývají se především vzájemnou spoluprací vedoucí zejména ke zkvalitnění výchovně-vzdělávacího procesu na škole, dále se jedná o realizaci odborných vzdělávacích kurzů pro pracovníky smluvních podniků, sponzorování školy v oblasti materiální i finanční, rozšiřování odborného vzdělávání pedagogických pracovníků školy, využití prostorů školy včetně sportovišť pro externí akce závodů a podniků apod.

Ve smlouvách s fakultami je navíc obsažena vzájemná pomoc při realizaci výuky a navrhování témat k vypracování bakalářských a diplomových prací.

Vybavení nových učeben/dílen/laboratoří moderním zařízením slouží nejen pro výuku žáků střední školy a základních škol v rámci vzájemné spolupráce, ale slouží i pro volnočasové aktivity žáků. Cílem spolupráce je poskytnout těmto žákům oživení a rozšíření výuky tím, že díky zkušenostem i ze zahraničí (mezinárodní stáže) získají nové a praktické poznatky z moderního prostředí, jež jim škola v takové míře nabídnout či zprostředkovat v domácích podmínkách nemůže. Tím žáci získají širší přehled o možnostech svého budoucího uplatnění a o dalším směřování studijního oboru.

Dlouhodobou spoluprací podporuje rovněž propagace firem spolupracujících se školou na akcích školy a veletrzích škol, posiluje to image firem a dostávají se tak do povědomí široké veřejnosti.

e) jaká vidíte slabá místa ve stávající spolupráci

- odpovědnost zaměstnavatelů nad žáky v průběhu praxí (časová náročnost, některé firmy nemohou vyčlenit pracovníka na úkor plnění dílčích úkolů a povinností ve firmě)
- přístup žáků během spolupráce (docházka, kvalita plnění úkolů, teoretické znalosti apod.)

f) jak řešíte otázky bezpečnosti práce (studenti ve firmách/organizacích)

Škola zajišťuje školení žáků o bezpečnosti práce v dílnách a v odborných učebnách před nástupem do těchto prostor.

Zaměstnavatelé v souladu se zákoníkem práce toto školení provádějí před nástupem žáků na odborné souvislé praxe.

O absolvování školení je proveden zápis a v některých případech žáci konají ústní nebo písemný test z problematiky bezpečnosti práce na pracovišti. Pomůcky a ochranné prostředky si zajišťují žáci sami.

g) pokud se Vám v minulosti nepodařilo navázat spoluprací, o kterou jste usilovali, co bylo příčinou?

Neřešilo se na naší škole.

h) pokud jste v minulosti ztratili (přerušili) spoluprací s nějakým zaměstnavatelem, co bylo příčinou?

Nejčastějším případem bylo zrušení společnosti nebo změna majitele společnosti a tím ztráta spolupráce.

Střední průmyslová škola stavební, střední odborná škola stavební a technická, Čelakovského 5, Ústí nad Labem

a) s kolika zaměstnavateli spolupracujete (vyjmenujte)

Naše škola spolupracuje s více než 30 firmami. Tady jsou ty nejdůležitější dle oborů, které učím.

- Metrostav a. s., Autocentrum Baron, Autodíly Špindler Holding a.s.,
- Smažík Nord s. r. o., FS Holeček, Autoservis AutoRAJ,
- REALCENTRUM Cars s. r. o.,
- S&W Automobily s.r.o., Proaza s.r.o., SCANIA Czech Republic s.r.o.,
- T - P R O T E C H s.r.o., OKIM s. r. o.,

b) jak dlouho trvá spolupráce

spolupráce s některými firmami trvá již od roku 1997

c) jak byla spolupráce navázána, co bylo klíčové pro uzavření smlouvy

- zájem zaměstnavatelů o žáky v daných oborech
- komunikace s vedením školy
- prezentace firem
- známosti učitelů odborného výcviku s vedoucími z firem
- návštěvy firmy - exkurze

d) co pomáhá úspěšné a dlouhodobé spolupráci

- vzájemná spolupráce vedení školy x firma,
- vedoucí učitelé x firma
- návštěvy učitelů do firem
- odborné exkurze do firem
- zručný, snaživý, šikovný žák

e) jaká vidíte slabá místa ve stávající spolupráci

- nezodpovědný přístup některých žáků k plnění úkolů
- vysoká absence žáků
- náplň odborné praxe neodpovídá rámcovým vzdělávacím programům

f) jak řešíte otázky bezpečnosti práce (studenti ve firmách/organizacích)

- žáci jsou proškoleni ve škole, ale zároveň i na konkrétním pracovišti

g) pokud se Vám v minulosti nepodařilo navázat spolupráci, o kterou jste usilovali, co bylo příčinou?

- firma již spolupracovala s jinou školou a s další pracovat nemohla z provozních důvodů

h) pokud jste v minulosti ztratili (přerušili) spolupráci s nějakým zaměstnavatelem, co bylo příčinou?

- zrušení firmy

Střední odborná škola technická a zahradnická, Lovosice, příspěvková organizace

a) s kolika zaměstnavateli spolupracujete (vyjmenujte)

asi s 20 firmami pro 4 obory: OZS, AUM, Operátor skladování a Prodavač květin - florista).
Např.:

- MEVA, a.s., Roudnice nad Labem,
- OKIM, s.r.o., Lovosice
- Auto Horejsek, Litoměřice
- Mondeless, a.s., Lovosice
- Lovochemie, a.s, Lovosice
- John Deere v Roudnici nad Labem
- OBI Litoměřice
- "Květinový" – prodejny květin v Lovosicích

b) jak dlouho trvá spolupráce:

od 2 do 10 let

c) jak byla spolupráce navázána, co bylo klíčové pro uzavření smlouvy:

- podobná výrobní činnost vzhledem k učebnímu oboru,
- aktivita samotných žáků i rodičů,
- osobní kontakt, známosti

d) co pomáhá úspěšné a dlouhodobé spolupráci:

dobře připravení žáci - viz tato zpráva:

Statek Kadaň Jezerka, který patří Ústeckému kraji, zahájil nedávno prodej čerstvého mléka ze dvora. Tímto způsobem ho zde v současné době prodají měsíčně zhruba 100 litrů. Statek nabízí zájemcům také prodej obilí a dalších produktů.

O provoz statku se zajímala náměstkyně hejtmana Ústeckého kraje Jana Vaňhová, protože zde absolvují praxi žáci některých středních škol. „Jsem ráda, že se daří uskutečňovat to, co bylo záměrem původního školního statku – žáky nejen vychovávat, ale zároveň jim umožnit plně se uplatnit po ukončení studia,“ řekla Jana Vaňhová.

Na základě dohody se středními školami zde začaly probíhat praxe od září, do současnosti se zde uskutečnilo 467 praxí. V říjnu zde bylo například na týdenní blokové praxi osm žáků ze SOŠ Lovosice s učitelem odborné praxe panem Vodákem. „Všichni studenti byli naprosto profesionálně připraveni, takto vysoce kvalifikované studenty jsme tu ještě neměli, díky této zkušenosti jsme jim nabídli okamžité zaměstnání po dokončení studia,“ prozradila vedoucí statku Monika Pauliová.

Připravil: OMK

e) jaká vidíte slabá místa ve stávající spolupráci:

spolehlivost žáků a financování, administrativa ohledně stáží, sezónnost např. prací v zemědělství

f) jak řešíte otázky bezpečnosti práce (studenti ve firmách / organizacích)

školení trojfázové (na OV, před nástupem na stáž a ve firmě) a pojištění

g) pokud jste v minulosti ztratili (přerušili) spolupráci s nějakým zaměstnavatelem, co bylo příčinou?

nespolehlivost některých žáků, nespokojenost s jejich prací, management rozhodl, že nebude dále spolupracovat, často rozhoduje i velikost dílny – u větší firmy není problém najít uplatnění, u malé firmy horší, rozhoduje také vzdálenost od trvalého bydliště (nechtějí dojíždět)

Střední škola obchodu, řemesel, služeb a Základní škola, Ústí nad Labem, příspěvková organizace

a) s kolika zaměstnavateli spolupracujete (vyjmenujte)

Odborné praxe žáci výše uvedeného oboru konají ve spolupráci přibližně s dvěma desítkami zaměstnavatelů. Mezi mnohaleté spolupracovníky patří např. Úřad práce ČR, Okresní hospodářská komora Ústí nad Labem, UJEP, Krajský úřad Ústeckého kraje, Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR, Vojenská zdravotní pojišťovna, EKO-MA Účetnictví – Martina Antonů, Oční optika Formánková a syn a řada dalších zaměstnavatelů z Ústí nad Labem a okolí.

Mezi spolupracující firmy, které jsou ochotné se věnovat žákům středních škol v oblasti ekonomického vzdělávání, patří 3 skupiny zaměstnavatelů. První skupinu označím nepřesně jako úřadyÚřad práce ČR, UJEP, SVKUL, zdravotní pojišťovny. Další dvě skupiny označím jako firmy ty, které mají vazbu k žákovi a chtějí se mu věnovat, zajistit jeho odborný růst a ty, které tímto způsobem vybírají touto cestou své budoucí zaměstnance.

b) jak dlouho trvá spolupráce

S některými zaměstnavateli v oblasti ekonomického praktického vzdělávání trvá od zařazení maturitních ekonomických oborů do nabídky školy. Dnešnímu oboru Ekonomika a podnikání (ekonomika obchodu) předcházely obsahově podobné obory (dříve označované obchodně podnikatelská činnost, management obchodu či ještě dříve např. obchodník) a již od konce 90. let téměř každý školní rok vykonávají naši žáci odbornou praxi např. v Okresní hospodářské komoře, na Krajském úřadě, u zdravotních pojišťoven. S některými firmami škola spolupracuje jednorázově, jedná se o spolupráci vázanou zpravidla na konkrétního žáka.

c) jak byla spolupráce navázána, co bylo klíčové pro uzavření smlouvy

Vztahy mezi školou a sociálními partnery, firmami, u kterých naši žáci vykonávají odbornou praxi, jsou prodloužením a rozšířením spolupráce i v jiných společných projektech. Další kontakty byly navázány na základě doporučení, dále se zaměstnavateli bývalých zaměstnanců nebo zaměstnavateli osob blízkých žákům.

d) co pomáhá úspěšné a dlouhodobé spolupráci

S některými firmami spolupracujeme již řadu let, nepochybně základem mnoholeté spolupráce je vzájemná vstřícnost obou smluvních stran. Pedagogové školy pravidelně navštěvují během konání odborné praxe smluvní pracoviště. Během těchto kontrol se zaměřují především na dodržování smluvních podmínek. Zejména na soulad vykonávané pracovní náplně s obsahem smlouvy, chování žáků na pracovišti, dodržování pracovní doby.

e) jaká vidíte slabá místa ve stávající spolupráci

Velkým problémem, se kterým jsem se během návštěv žáků na pracovištích v průběhu konání odborné praxe setkala, je ochrana zpracovávaných osobních dat na úřadech.

Dalším problémem je pracovní vytížení zaměstnanců, kteří seznamují naše žáky s obsahem pracovní náplně, se vztahy na pracovišti, odpovídají za věcnou správnost práce žáků, a tudíž jejich práci kontrolují.

f) jak řešíte otázky bezpečnosti práce (studenti ve firmách/organizacích)

Naši žáci jsou řádně proškoleni na začátku školního roku nebo při pozdějším nástupu v oblasti BOZP. Při nástupu na odbornou praxi proškolí každého žáka firma. Na pracovišti se pak žák řídí stejnými předpisy z oblasti BOZP jako stálí zaměstnanci.

g) pokud se Vám v minulosti nepodařilo navázat spolupráci, o kterou jste usilovali, co bylo příčinou?

Zpravidla je jednání se zaměstnavateli úspěšné. Spolupráce se nepodařila navázat v případech, kdy firma především z důvodu pracovního vytížení svých pracovníků neměla zájem žáky zaměstnat.

h) pokud jste v minulosti ztratili (přerušili) spolupráci s nějakým zaměstnavatelem, co bylo příčinou?

Škola dlouhodobě spolupracuje s řadou zaměstnavatelů, ale s některými byla spolupráce krátkodobá. Při krátkodobé spolupráci se zpravidla jedná o vazbu na konkrétního žáka. Firma je ochotná pomoci s rozvojem pracovních dovedností daného žáka a nemá zájem o dlouhodobou spolupráci. Jedná se např. o firmu, ve které je zaměstnána osoba blízká žákovi.

Příčinou může být také nedodržení náplně obsahu vykonávaných prací ze strany zaměstnavatele či naopak opakované problémy s některými žáky, zejména kvůli jejich docházce.

Střední škola technická a zahradnická, příspěvková organizace, Lovosice

a) s kolika zaměstnavateli spolupracujete (vyjmenujte)

1 – Lovochemie Lovosice

b) jak dlouho trvá spolupráce

Spolupráce trvá několik let

c) jak byla spolupráce navázána, co bylo klíčové pro uzavření smlouvy

Kontaktem vedení společnosti a vedení školy. Klíčovým procesem byla možnost odborných praxí žáků u skutečné firmy.

d) co pomáhá úspěšné a dlouhodobé spolupráci

Velmi hezké vztahy s vedením společnosti a vzájemná spokojenost

e) jaká vidíte slabá místa ve stávající spolupráci

Asi nejsou

f) jak řešíte otázky bezpečnosti práce (studenti ve firmách/organizacích)

Za bezpečnost práce zodpovídá škola.

g) pokud se Vám v minulosti nepodařilo navázat spolupráci, o kterou jste usilovali, co bylo příčinou?

Ekonomické možnosti společnosti.

h) pokud jste v minulosti ztratili (přerušili) spolupráci s nějakým zaměstnavatelem, co bylo příčinou?

Nevím o tom.

Střední průmyslová škola a střední odborná škola gastronomie a služeb Most, p. o.

Za tuto školu odpovídali dva pedagogové:

Pedagog A

a) s kolika zaměstnavateli spolupracujete (vyjmenujte)

Naše škola spolupracuje s cca 200 provozovny, na kterých naši žáci vykonávají praxi OV – např. Tesco, Hyperalbert, Penny market, prodejny potravin – Břejcha, Bubla, Mipo, OD Prior atd.

b) jak dlouho trvá spolupráce

S některými partnery trvá spolupráce i více než 20 let.

c) jak byla spolupráce navázána, co bylo klíčové pro uzavření smlouvy

Potřeba zajištění pracoviště pro žáky z oboustranného zájmu, jak školy, tak zaměstnavatelů

d) co pomáhá úspěšné a dlouhodobé spolupráci

Z mého pohledu - vzájemná potřeba spolupráce ověřená léty, aktivní spolupráce školy s pracovišti, vzájemné poznání potřeb a cílů.

e) jaká vidíte slabá místa ve stávající spolupráci

- přístup žáků k vybranému oboru, chuti (nechuti) pracovat a vzdělávat se, jejich nespolehlivost a výjimečně i nepoctivost žáků.
- přístup podnikatelů – levná pracovní síla, podnikatelé nemají vždy pochopení pro počáteční neúspěchy žáků

f) jak řešíte otázky bezpečnosti práce (studenti ve firmách/organizacích)

Žáci jsou obecně proškoleni při nástupu na praxi učiteli OV a individuálně na každé provozovně jsou školeni znovu pro práci na konkrétním pracovišti, strojích a zařízeních.

g) pokud se Vám v minulosti nepodařilo navázat spolupráci, o kterou jste usilovali, co bylo příčinou?

Zaměstnavatel se bojí zodpovědnosti za žáky, i v souvislosti s ekonomikou provozovny (odměny pro žáky).

Pedagog B

a) s kolika zaměstnavateli spolupracujete (vyjmenujte)

Uvedu několik příkladů zaměstnavatelů, se kterými spolupracujeme nejdéle:

- restaurace u Rytíře, Most
- motorest Výšina, Most
- hotel Cascade, Most

- restaurace Sklípek, Litvínov
- pizzerie Venezia, Most
- jídelna SPŠ A SOŠGS, Most

b) jak dlouho trvá spolupráce

S několika zaměstnavateli spolupracujeme déle než 20 let a s dalšími zaměstnavateli průběžně dle potřeby školy nebo zájmu ze strany zaměstnavatelů.

c) jak byla spolupráce navázána, co bylo klíčové pro uzavření smlouvy

Spolupráce byla navázána tak, že jsme oslovili majitele nebo zřizovatele restaurací, hotelů, jídelen, vývařoven a základních škol.

U některých majitelů byl ohlas kladný hned, některé jsme seznámili s problematikou (klady a zápory). Podmínkou bylo, že alespoň jeden ze zaměstnanců má pedagogické minimum.

d) co pomáhá úspěšné a dlouhodobé spolupráci

Jedná se o letitou praxi a úzkou spolupráci vedení školy a učitelů odborného výcviku se zaměstnavateli (pracovišti).

e) jaká vidíte slabá místa ve stávající spolupráci

Slabá místa vidím v tom, že někteří žáci si zvolili budoucí povolání kuchař – číšník a neuměli si představit, co to obnáší. Po krátké době zjistili, že to není podle jejich představ a dochází proto k nezájmu a nespolehlivosti z jejich strany. Zaměstnavatelé s nimi počítají na praxi a oni nepřijdou, někteří se ani neomluví. Toto je velký problém. Někdy to není jen ze strany žáka. Někteří zaměstnavatelé neumí žáky nadchnout pro tuto práci a berou je jako levnou pracovní sílu.

f) jak řešíte otázky bezpečnosti práce (studenti ve firmách/organizacích)

Žáci jsou obecně proškoleni učitelem odborného výcviku před nástupem na pracoviště.

Individuálně jsou ještě proškoleni na konkrétních pracovištích po stránce odbornosti. Toto stvrzují v písemném testu a svým podpisem.

g) pokud se Vám v minulosti nepodařilo navázat spolupráci, o kterou jste usilovali, co bylo příčinou?

Zaměstnavatelé se bojí zodpovědnosti za žáky nebo nesplňují podmínky pro přidělení žáků na jejich pracoviště.

h) pokud jste v minulosti ztratili (přerušili) spolupráci s nějakým zaměstnavatelem, co bylo příčinou?

Nastala změna majitele, nebo byl malý počet žáků, či nedodržení smlouvy

Soukromá podřípská střední odborná škola a střední odborné učiliště o.p.s.

Studijní obor, kterého se týká spolupráce zpracovaná v následujícím textu:

Management obchodu

a) v rámci oboru Management obchodu nespolupracujeme s žádným zaměstnavatelem.

b) proč nespolupracujete s žádným zaměstnavatelem?

Ve studijním oboru Management obchodu je praxe realizována formou vyučovaného předmětu Praxe. Do skutečné firemní praxe chodí žáci pouze 2 týdny v červnu a tu si každý žák hledá sám. Rádi bychom spolupracovali s firmami, ty ale o poskytování krátkodobých praxí nemají zájem.

Studijní obor, kterého se týká spolupráce zpracovaná v následujícím textu:

Kuchař – číšník

a) s kolika zaměstnavateli spolupracujete (vyjmenujte)?

cca 20 restaurací, školních jídelen

b) jak dlouho trvá spolupráce

10 let a více

c) jak byla spolupráce navázána, co bylo klíčové pro uzavření smlouvy

jedná se o dlouhodobou spolupráci, navázána byla učiteli odborného výcviku na základě osobních kontaktů

d) co pomáhá úspěšné a dlouhodobé spolupráci

dobrá komunikace, vycházení si vstříc oběma směry

e) jaká vidíte slabá místa ve stávající spolupráci

malá zpětná vazba na naučené činnosti, nelze vymáhat plnění náplně ŠV komunikace, vycházení si vstříc oběma směry

f) jak řešíte otázky bezpečnosti práce (studenti ve firmách/organizacích)

proškolení BOZP ve škole (v září), pak na pracovišti před začátkem práce, jak je uvedeno v učební smlouvě

g) pokud se Vám v minulosti nepodařilo navázat spolupráci, o kterou jste usilovali, co bylo příčinou?

zaměstnavatelé často očekávají levnou pracovní sílu a ne žáka, který by se měl naučit všechny činnosti

h) pokud jste v minulosti ztratili (přerušili) spolupráci s nějakým zaměstnavatelem, co bylo příčinou?

dvakrát ukončena spolupráce ze strany zaměstnavatelů z důvodu nevhodného chování žáků (pozdní příchody, neomluvená absence)

4.2 Bariéry ve spolupráci technických škol a firem

Bariéry ve spolupráci technických škol a firem jsou obdobné, jako byly u škol ekonomických. Některé problémy jsou více vystupňované. Zatímco studenti ekonomických oborů vykonávají své praxe často v oblasti státní správy a samosprávy, studenti technických oborů převážně ve firmách. Bývá zde větší časová zátěž (práce musí být hotová v určitém termínu) a výstupy práce slouží pro konkrétní zákazníky, které může firma ztratit, pokud je práce odvedena nekvalitně (v autoservisu tak studenti například zametají, aby práci nepokazili). Na druhou stranu se ukazuje, že zejména studenti učebních oborů, kteří si už v průběhu studia osvojují zcela konkrétní pracovní dovednosti, mohou být pro konkrétní firmy zajímaví. Jednak zastanou určitou práci (kuchař – číšník) a u velkých zaměstnavatelů mohou být praxe příležitostí, jak si vytipovat nové zaměstnance.

Nejmenší bariéry ve spolupráci technických škol a firem jsou u průmyslových škol. Tyto školy jsou firmami dokonce aktivně vyhledávány a spolupráce má více podob, než běžné praxe studentů.

Položili jsme zástupcům jednotlivých škol otázku, v čem oni spatřují největší bariéry ve spolupráci jejich školy a firmy.

Hotelová škola, Obchodní akademie a Střední průmyslová škola, Teplice, Benešovo náměstí 1, příspěvková organizace

Již zmíněna absentující koncepce v celé zemi. Firmy nejsou motivovány praktikanty přijímat, školy řeší dilema – vyslat za celou dobu čtyřletého studia každého žáka na 1 měsíc? Popř. rozdělit na 2x 2 týdny? S ohledem na nabyté dovednosti je praxe nedostatečná, krátká a pro podnikatelské subjekty nezajímavá. S ohledem na studium a povinnost složit státní maturitní zkoušku však delší praxi akceptovat nelze, neboť absence ve škole a případné navýšení neúspěšných řešitelů státní MZ by deformovalo statistiky, v nichž by lepší škola paradoxně vykazovala horší výsledky... Toto dilema musí řešit celostátní koncepce, sjednotit požadavky na školy a jejich praktikanty / budoucí absolventy. Druhou cestou – zrušit státní MZ – se jistě nikdo v ČR nevydá...

Střední průmyslová škola, Ústí nad Labem, Resslova 5, příspěvková organizace

Komplikace spolupráce mezi školou a zaměstnavateli zejména při odborném výcviku / praxi vytváří nedostatek finančních prostředků a dostupnost vhodných firem z hlediska zaměření nebo samotného oboru. Další překážky způsobují zdravotní prohlídky žáků, nastavení hygienických a bezpečnostních předpisů, také laxní přístup žáků k odbornému výcviku nebo nedostatek zakázek v soukromém sektoru.

Zaměstnavatelé vidí problémy v komunikaci a obtížné dohodě s některými školami, nedostatku finančních prostředků a někdy i ve ztížené dostupnosti vhodných škol z hlediska dopravní obslužnosti. Někteří zaměstnavatelé uvádí, že bariéru spolupráce vidí v neochotě některých škol inovovat zastaralé osnovy, které jsou daleko od reálných potřeb firem a zároveň v nedostatku motivace vzdělávat absolventy uplatnitelné na trhu práce. Další problém, který uvádí zaměstnavatelé, je a citují, že by žáci podle nich měli být více uční. „Připravují se v oboru, ne na další studium, ale prakticky na svoje další zaměstnání. Dnes si všichni dělají maturitu, všichni si dělají nástavby, nikdo nebude chtít patrně manuálně pracovat. Daný obor by žáky naučil opravdu to, aby žák v osmnácti, respektive devatenácti letech mohl být plnohodnotným zaměstnancem a pracovat v procesu. Potom se se svou dlouhodobou prací a celoživotním vzděláváním může dostávat na další lepší post.“

Střední průmyslová škola stavební, střední odborná škola stavební a technická, Čelakovského 5, Ústí nad Labem

- nespolehlivost žáků
- špatná motivace žáků
- firmy nemají zájem zaučovat žáky- chybí jim pracovníci, kteří by se začínajícím žákům věnovali
- týdenní stáže učitelů ve firmách

Střední odborná škola technická a zahradnická, Lovosice, příspěvková organizace

- nespolehlivost některých žáků
- financování
- administrativa ohledně stáží
- sezónnost prací

Střední škola obchodu, řemesel, služeb a Základní škola, Ústí nad Labem, příspěvková organizace

Dle mého osobního názoru hlavní bariérou spolupráce je zátěž pracovníků zaměstnavatele, kteří se našim žákům během odborné praxe věnují. Je pravdou, že žáci během praxe pomáhají plnit řadu dílčích úkolů. Zároveň nelze zapomenout na to, že souvislá dvoutýdenní praxe i pro velmi schopného žáka, velmi ochotného se zapracovat a pracovat, je příliš krátká pro samostatný výkon, který nevyžaduje pečlivou následnou kontrolu. Žáci konající odbornou praxi vyžadují časově náročný dohled pracovníka firmy, který za správnost obsahu práce odpovídá.

Střední škola technická a zahradnická, příspěvková organizace, Lovosice

V dnešní době zejména ekonomické možnosti různých společností a různé administrativní překážky.

Střední průmyslová škola a střední odborná škola gastronomie a služeb Most, p. o.

Já si myslím, že zaměstnavatelé si nechtějí přidělovat starosti s žáky na pracovištích. Dalšími důvody jsou finanční náklady spojené s odborným výcvikem (finanční odměna, stravování), zodpovědnost za žáky, špatné zkušenosti (krádeže, nespolehlivost).

Neochota přijmout starost a zodpovědnost za žáky, ekonomické ukazatele, nespolehlivost žáků.

Soukromá podřípská střední odborná škola a střední odborné učiliště o.p.s.

Studijní obor, kterého se týká spolupráce zpracovaná v následujícím textu:

Management obchodu

- malá ochota zaměstnavatelů věnovat se žákům na 100%, některé firmy nemají dostatečný prostor k metodickému vedení žáků (materiální, lidské zdroje)
- zaměstnavatelé nemají kapacitu (časovou, lidskou) pro vedení žáků
- zaměstnavatelé v praxích nevidí žádný benefit
- zaměstnavatelé se bojí zneužití informací
- často je komplikované sladit zájmy školy a zájmy zaměstnavatelů - časově (celý rok nikdo a pak během dvou týdnů celá škola)

Studijní obor, kterého se týká spolupráce zpracovaná v následujícím textu:

Kuchař - číšník

- malá ochota zaměstnavatelů věnovat se žákům na 100%, některé firmy nemají dostatečný prostor k metodickému vedení žáků (materiální, lidské zdroje)
- zaměstnavatelé nemají kapacitu (časovou, lidskou) pro vedení žáků

Závěr

Cílem této klíčové aktivity bylo podpořit možnosti sdílení zkušeností mezi učiteli, které povede ke zvyšování klíčových kompetencí učitelů ekonomických předmětů, učitelů odborného výcviku a učitelů odborných předmětů v teoretické i praktické rovině. Zrealizovali jsme všechny čtyři naplánované workshopy. Po ukončení workshopů pedagogové vyplnili dotazník, z jehož vyhodnocení je patrné, že se cíl podařilo naplnit.

Prvních dvou workshopů (18. 11. a 24. 11. 2014) na téma **Zkušenosti s výukou praktických předmětů** se zúčastnilo celkem 14 pedagogů. Z toho vyplněný dotazník vrátilo 13.

- Workshop byl **celkově hodnocen jako přínosný** (7 jako velmi přínosný a 6 jako spíše přínosný).
- Nikdo neoznačil možnost spíše nepřínosný nebo rozhodně nepřínosný.
- **Z hlediska nových informací** hodnotí workshop pedagogové rovněž jako přínosný (6 velmi přínosný, 7 spíše přínosný). Nikdo neoznačil možnost spíše nepřínosný nebo rozhodně nepřínosný.
- Do volné části dotazníků pedagogové spontánně uváděli, „Workshop bych hodnotila kladně a určitě to bylo pro mě přínosem.“ „Tento workshop byl zorganizován výborně a splnil svůj účel.“ „Velmi milé a příjemné prostředí, mile mě překvapilo, že se nejedná o běžné setkání, jako vždy.“ Nevyskytla se žádná negativní připomínka k obsahové náplni workshopů. Pouze jeden pedagog navrhl, aby se druhý workshop konal v jiný den, než v úterý (z důvodů obtížné náhrady výuky).
- Jedním z našich vedlejších cílů je i **síťování** – vytváření vazeb a vztahů mezi pedagogy SŠ. Proto jsme se také zeptali, zda hodnotí jako přínosné **možnost setkávání se s ostatními kolegy**. Na tuto otázku odpovědělo 9 zúčastněných, že workshop je pro ně z tohoto hlediska velmi přínosný, 3 x byla označena možnost spíše přínosný. V jednom případě se vyskytla odpověď „spíše nepřínosný“.

Na základě výstupů těchto dvou workshopů byla zpracována kapitola 1 a 2 tohoto metodického pokynu.

Druhých dvou workshopů (3. 2. a 5. 2. 2015) na téma **Spolupráce škol a firem** se zúčastnilo celkem 13 pedagogů, řádně vyplněný dotazník vrátilo 11.

- Z odpovědí vyplývá, že i **druhý workshop byl hodnocen jako přínosný** (5 jako velmi přínosný a 6 jako spíše přínosný). Nikdo neoznačil možnost spíše nepřínosný nebo rozhodně nepřínosný.
- **Z hlediska nových informací** hodnotí workshop pedagogové rovněž jako přínosný (5 velmi přínosný, 5 spíše přínosný). Nikdo neoznačil možnost spíše nepřínosný nebo rozhodně nepřínosný. Jeden pedagog na tuto otázku neodpověděl.
- Do volné části dotazníků pedagogové spontánně uváděli, „Myslím, že setkání s kolegy z jiných škol bylo velmi přínosné a užitečné. Výukové moduly se žákům velmi líbily, poznali prostředí vysoké školy“. Nevyskytla se žádná negativní připomínka k obsahové náplni workshopů.
- V rámci **síťování** – vytváření vazeb a vztahů mezi pedagogy SŠ jsme se i po druhém workshopu zeptali, zda hodnotí jako přínosné možnost setkávání se s ostatními kolegy. Na tuto otázku odpovědělo 7 zúčastněných, že workshop je pro ně z tohoto hlediska velmi přínosný, 3 x byla označena možnost spíše přínosný. V jednom případě se vyskytla odpověď „nemohu posoudit“.

Na základě výstupů těchto druhých workshopů byla zpracována kapitola 3 a 4 tohoto metodického pokynu.

Mimo výstupů z workshopů byly podkladem k tvorbě tohoto materiálu rovněž písemně zpracované texty, kdy pedagogové odpovídali na strukturovaný dotazník. Výstupem klíčové aktivity je tento metodický pokyn, který obsahuje nejosvědčenější způsoby metod a forem vzdělávání v oblasti praktického vyučování.

Vzhledem k širokému spektru studijních a učebních oborů není možné vytvořit jeden univerzální návod, jak postupovat, abychom dosáhli očekávaného výsledku. **Každý obor má svá**

specifika, která je nutno respektovat. Proto jsme v rámci našeho šetření vytvořili portfolio pedagogů, kteří zastupují nejrůznější obory vzdělávání. Pro potenciální uživatele může být inspirativní, když si v textu bude vybírat oborově stejné nebo blízké zaměření.

Nicméně se ukazuje, že některé aspekty jsou pro dnešní střední školství společné. Problematická místa můžeme rozdělit do několika oblastí:

a) **obecné problémy současného školství**

- **nedostatek finančních prostředků** - z toho vyplývá například počet pedagogů, které si škola může dovolit zaměstnat. Ukázalo se, že například pro spolupráci škol a potenciálních zaměstnavatelů by bylo ideální vyčlenit jednoho pedagoga, který by se neustále věnoval nejen navazování nových kontaktů, ale i těsnější spolupráci se stávajícími. Nedostatek finančních prostředků se jako problém objevoval i v jiných souvislostech – nemožnost nakoupit dostatek pomůcek, vybudovat specializovanou učebnu apod. Pokud bylo v textu zmiňováno, že například podnikání učí lidé, kteří sami nikdy nepodnikali, bylo by optimální řešení, kdyby takový předmět mohli vyučovat dva lidé – pedagog, který umí metodicky výuku vést a s ním skutečný podnikatel (podnikatelé), který by po celou dobu výuky poskytoval studentům reálnou zpětnou vazbu a upozorňoval na praktické souvislosti a důsledky. Takové řešení jistě napadne mnoho škol, ale opět na to nemají finanční prostředky.
- **nízká hodinová dotace na výuku praktických předmětů** - pokud chce pedagog se svými studenty skutečně naplnit obsah předmětu Fiktivní firmy, není to v rámci dvouhodinové dotace týdně reálné.
- **další vzdělávání pedagogů** - dnes mají téměř všichni pedagogové příslušné formální vzdělání pedagogického směru (VŠ). Nicméně chybí jakákoliv koncepce, která by zajišťovala růst pedagogů v oblasti dalšího odborného rozvoje. Mají-li pedagogové učit své studenty praktické znalosti a rozvíjet dovednosti, které aktuálně trh práce vyžaduje, musí být v první řadě takové vzdělání poskytnuto jim. Stávající situace je taková, že záleží jen na jejich vlastní aktivitě. Tyto aktivity pak vykonávají zcela zdarma, nad rámec svého úvazku. Velmi by pomohlo nastavení systémových pravidel například pro stáže pedagogů ve firmách nebo organizacích (jako např. uváděla střední průmyslová škola).

b) **úroveň studentů**

- zejména na odborných školách technických bylo z výpovědí pedagogů patrné, že **úroveň studentů se neustále snižuje**. Projevuje se to nejen ve způsobu chování a vystupování, ale i v častých absencích, nezájmu o studijní obor, nízké aktivitě na praxích. Protože jsou školy financovány podle počtu studentů, jsou pedagogové nuceni tolerovat mnoho drobnějších přestupků. V důsledku toho pak tyto nežádoucí jevy narůstají a na ostatní studenty mají spíše demotivační dopad. Pokud se zásadnějším způsobem nezmění způsob financování škol, tento problém bude stále palčivější.
- na gymnáziích a ekonomických školách není v oblasti absentérství pravděpodobně situace tak vážná. Ale i tyto školy poukazují na snižující se úroveň studentů zejména v oblasti jejich základních vědomostí (např. matematika) a nízké úrovni kritického myšlení (např. posuzování informací z neověřených zdrojů na internetu, neschopnost domýšlet důsledky chování na sociálních sítích apod.)

c) **spolupráce s firmami jako potenciálními zaměstnavateli absolventů**

- na jedné straně školy po spolupráci s firmami/organizacemi „volají“, protože si uvědomují, že je to dobrá cesta, jak studenty lépe připravit na reálný vstup na trh práce, na druhé straně narážejí na celou řadu bariér, které nemohou ze své pozice řešit. Tyto bariéry bychom opět mohli rozčlenit do několika větších okruhů podle jednotlivých aktérů. Tj. jednak to jsou bariéry na straně školy, kde se jako hlavní problém jeví stávající vyčerpání pedagogů a nedostatek volných kapacit pro systematické rozvíjení vztahů se zaměstnavateli a malá pružnost škol v přizpůsobení se obsahu výuky měnícím se podmínkám. Dále jsou to bariéry na straně firem/organizací, kdy tyto subjekty

často nemají ke spolupráci žádnou motivaci – neexistuje podpora státu, studenti představují časovou zátěž na stávající pracovníky a jejich přínos je velmi nízký. A v neposlední řadě to jsou bariéry na straně studentů, ti jsou málo motivovaní. Ve firmách často zastávají pouze pomocné práce, k odborné práci se dostanou jen zcela výjimečně. Celé situaci nepomáhá ani legislativa – a to v mnoha oblastech. Měla by komplexně řešit výše zmíněné bariéry z pohledu všech tří aktérů, což bude velmi obtížné, protože zde dochází k přesahu jednotlivých resortů a taková jednání jsou vždy obtížná.

Přestože celková zjištění jsou spíše negativní a s mírně pesimistickou prognózou, je v závěru potřeba zdůraznit, že v průběhu celého projektu byli zúčastnění pedagogové velmi aktivní a vstřícní. Z jejich přístupu je patrné, že jsou to právě učitelé, kteří v nelehkých podmínkách odvádí na školách velký kus práce. Pracují s nasazením, elánem, pochopením pro své studenty a snahou posunout situaci k lepšímu. A to vše dělají často nad rámec svých pracovních úvazků i mzdového ohodnocení. Patří jim opravdu úcta a velké poděkování.

Název: „Best practice“ v oblasti metod a forem praktického vyučování a spolupráce škol a firem

Autor: Reissová Alice, Fantová Monika (Eds.)

Edice: Metodický pokyn

Vydavatel: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem

Místo a rok vydání: Ústí nad Labem, 2015

Vydání: První

Náklad: online

Rozsah: 50 str.

ISBN 978-80-7414-938-2

